1977 X-XII
193, 196-199, 201, 203, 206-207, 210, 212-213, 216-218, 224, 226-228, 230-242, 244-245 -249, 251, 254-255

Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТИ ВА МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

№ 194 (6055).
5 ОКТЯБРЬ
ЧОРШАНБА
1977 ЙИЛ.
Баҳоси 2 тийин.

КЕЧА МОСКВАДАГИ КАТТА КРЕМЛЬ САРОЙИДА ТУҚҚИЗИНЧИ ЧАҚИРИҚ СССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ НАВБАТДАН ТАШҚАРИ ЕТТИНЧИ СЕССИЯСИ УЗ ИШИНИ БОШЛАДИ. СЕССИЯДА КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ БОШ СЕКРЕТАРИ, СССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИ РАИСИ, КОНСТИТУЦИЯ КОМИССИЯСИ РАИСИ УРТОҚ Л. И. БРЕЖНЕВНИНГ «СССР КОНСТИТУЦИЯСИ (АСОСИЙ ҚОНУНИ) ЛОЙИҲАСИ ВА УНИНГ УМУМХАЛҚ МУҲОКАМАСИ ЯКУНЛАРИ ТУҒРИСИДА»ГИ ДОКЛАДИ ТИНГЛАНДИ. СЕССИЯ УЗ ИШИНИ ДАВОМ ЭТТИРМОКДА.

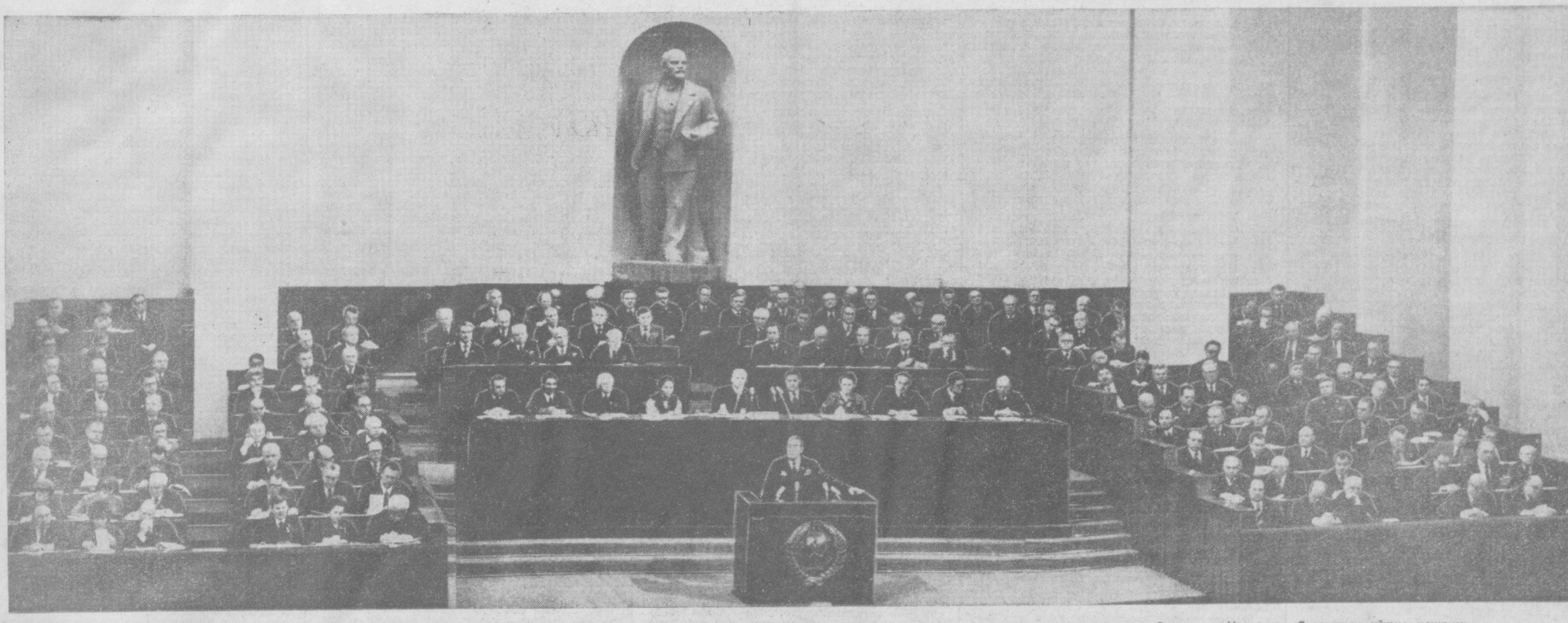

МОСКВА, 4 октябрь. Катта Кремль саройи. Тўққизинчи чақириқ СССР Олий Советининг навбатдан ташқари еттинчи сессиясининг очилиши. Суратда: СССР Олий Совети Иттифоқ Совети ва Миллатлар Советининг қўшма мажлиси.
ТАСС—ЎзТАГ телефотоси.

ПАРТИЯ БИЗНИ КОММУНИЗМ САРИ БОШЛАБ БОРМОҚДА

Бизнинг Ватанимизда катта тарихий аҳамиятга молик воқеа юз берди. Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи янги Конституциясининг лойиҳаси СССР Олий Советининг 4 октябрь куни Москвада очилган навбатдан ташқари сессияси муҳокамаси ва тасдиғига киритилди. Сессия ва унда мамлакатнинг янги Асосий Қонунининг қабул қилиниши коммунизм қурилишида тарихий марра бўлиб, жаҳон социализм тажрибасининг умумий хазинасини бойитади ва бутун дунё меҳнаткашларининг озодлик, демократия, мустаҳкам тинчлик ва социал тараққиёт йўлидаги курашида қудратли восита бўлиб хизмат қилади.

КПСС Марказий Комитети, унинг Сиёсий бюроси, партия Марказий Комитетининг Бош секретари, СССР Олий Совети Президиумининг Раиси, Конституция комиссиясининг Раиси ўрток Л. И. Брежневнинг бевосита раҳбарлигида ишлаб чиқилган СССР Конституцияси лойиҳаси умумхалқ томонидан тўрт ой давомида муҳокама қилинди. Барча совет кишилари—коммунистлар ва партиясизлар, ишчилар ва колхозчилар, фан ва маданият арбоблари, жангчилар ва ўқувчи ёшлар бу энг муҳим ҳужжатнинг ҳар бир моддасини зўр қизиқиш ва масъулият билан ўрганиб чиқдилар ва анализ қилдилар.

Ўрток Л. И. Брежнев муҳокама якунларини таърифлаб, «бизнинг партиямиз ва халқимиз ўзининг ғоят буюк монолит бирлигини, коммунизм қурилишининг асосий вазифаларини муваффақиятли бажаришдан чуқур манфаатдорлигини намойиш қилди», деб таъкидлади.

Асосий Қонун лойиҳасининг муҳокама қилиниши КПСС XXV съезди қарорларини бажаришнинг кўриги бўлиб, омманинг сиёсий активлиги ва меҳнат ғайрати ўсишига кўмаклашди, халқнинг янги ижодий кучларини ишга солди. Ишлаб чиқариш коллективлари Улуғ Октябрнинг 60 йиллиги шарафига оширилган социалистик мажбурият олдилар. Бу байрамни совет кишилари билан бирга бутун прогрессив инсоният ҳам нишонлайди.

Совет кишилари КПСС Марказий Комитетининг сессия арафасида бўлиб ўтган Пленуми қарорларини баланд руҳ билан кутиб олдилар. Пленум Конституция комиссияси тақдим этган Асосий Қонун лойиҳасини асосан маъқуллади ва янги Конституция лойиҳаси ҳамда унинг умумхалқ муҳокамаси якунлари тўғрисида СССР Олий Совети сессиясида доклад қилишни ўрток Л. И. Брежневга топширди.

ТЎҚҚИЗИНЧИ ЧАҚИРИҚ СССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ НАВБАТДАН ТАШҚАРИ ЕТТИНЧИ СЕССИЯСИ

Катта Кремль саройи. Мамлакатимизнинг барча томонларидан сессияга келган депутатлар байрам кайфиятида. Улар ўзларига ишониб топширилган юксак бурчни: ҳаётимизнинг Асосий Қонуни — СССРнинг янги Конституцияси учун овоз бериш ҳақида ўз сайловчиларининг якдиллик билан берган наказларини бажараётганликларидан фахрланмоқдалар.

Халқаро коммунистик ва ишчилар ҳаракатининг таниқли арбоблари, жамоат арбоблари, Москвадаги дипломатия ваколатхоналарининг бошлиқлари, совет ва чет эл журналистлари ҳам залда ҳозир бўлдилар.

Эрталаб соат 10. Залдагилар **Л. И. Брежнев, Ю. В. Андропов, В. В. Гришин, А. А. Громико, А. П. Кириленко, А. Н. Косигин, Ф. Д. Кулаков, Д. А. Кунаев, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Г. В. Романов, М. А. Суслов, Д. Ф. Устинов, В. В. Шчербицкий, Г. А. Алиев, П. Н. Демичев, В. В. Кузнецов, П. М. Машеров, Б. Н. Пономарев, Ш. Р. Рашидов, М. С. Соломенцев, К. У. Черненко, И. В. Капитонов, В. И. Долгих, М. В. Зимянин, Я. П. Рябов, К. В. Русаков** ўртоқларни давомли қарсаклар билан кутиб олдилар.

СССР Олий Совети Иттифоқ Совети ва Миллатлар Советининг қўшма мажлисини Миллатлар Советининг Раиси депутат В. П. Рубен очди. СССР Олий Советининг навбатдан ташқари еттинчи сессияси кун тартибига:

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Конституцияси (Асосий Қонуни) лойиҳаси тўғрисидаги масалани киритиш таклиф қилинди.

Бу масала СССР Олий Совети муҳокамасига Конституция комиссияси томонидан киритилади.

Сессия кун тартиби бир овоздан тасдиқланди.

КПСС Марказий Комитети Бош секретари, СССР Олий Совети Президиумининг Раиси, Конституция комиссиясининг Раиси ўрток Леонид Ильич Брежневга доклад қилиш учун сўз берилади.

Депутатлар ва меҳмонлар ўрток Л. И. Брежневни узок давом этган, гулдурос қарсаклар билан кутиб оладилар. Ҳамма ўрнидан туради.

«Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг Конституцияси (Асосий Қонуни) лойиҳаси ва унинг умумхалқ муҳокамасининг якунлари тўғрисида»ги доклад зўр эътибор билан тингланди ва бир неча марта гулдурос, давомли қарсаклар билан бўлиниб турди.

Раислик қилувчи СССР Конституцияси лойиҳасининг узил-кесил текстини тайёрлаш юзасидан редакцион комиссия тузиш тўғрисида таклиф киритади. В. П. Рубен комиссия составини ҳар иккала палатанинг оқсоқоллар кенгаши томонидан маъқуллангани ганлигини маълум қилади.

Депутатлар ўртоқ Л. И. Брежнев раислиги остида 163 кишидан иборат редакцион комиссияни якдиллик билан сайлайдилар ва тегишли қарор қабул қиладилар.

Иттифоқ Совети билан Миллатлар Советининг биринчи қўшма мажлиси шу билан ёпиқ деб эълон қилинади.

Шу куни соат 15 да СССР Олий Совети Иттифоқ Совети билан Миллатлар Советининг алоҳида-алоҳида мажлислари бошланди.

КПСС Марказий Комитети Бош секретари, СССР Олий Советя Президиумининг Раиси, Конституция комиссиясининг Раиси ўртоқ Л. И. Брежневнинг доклади депутатларни ғоят руҳлантирди. Советлар мамлакатининг совет кишилари гражданлик ҳуқуқлари ва эркинликларининг ҳақиқий манифести бўлган СССРнинг янги Конституцияси лойиҳасида мужассам ифодалаб берилган жаҳоншумул-тарихий ғалабалари учун уларнинг ватанпарварлик ифтихорини кучайтирди, уларда партия билан Совет ҳукуматининг сиёсатини астойдил маъқуллаш ҳис-туйғуларини оширди.

Докладнинг муҳокамаси совет кишиларининг фикри-зикри ва муддаолари бир эканлигини, улар ленинчи Коммунистлар партияси теварагида метиндек жипслашганлигини намойиш қилиб кўрсатмоқда. Совет кишиларининг коллектив ақл-заковати ва коллектив хоҳиш-иродаси СССРнинг янги Асосий Қонуни лойиҳасида ғоят тўла-тўкис ифодалаб берилган. Музокарада сўзга чиққан нотиқлар янги Конституциянинг қабул қилиниши мамлакат ҳаётида тарихий палла бўлиб қолишига, коммунистик жамият қурилишида янги босқич бошланганлигидан дарак беришига ишончлари комил эканлигини изҳор этмоқдалар.

(Давоми учинчи бетда).

ГВИНЕЯ ДЕМОКРАТИК ПАРТИЯСИНИНГ БОШ СЕКРЕТАРИ, ГВИНЕЯ РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ПРЕЗИДЕНТИ

ўртоқ Аҳмад Секу ТУРЕга

Гвинея Республикасининг миллий байрами кунида Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитети, СССР Олий Совети Президиуми, СССР Министрлар Совети, совет халқи номидан ва шахсан ўз номимиздан сизларга, Гвинея Демократик партиясига ва бутун Гвинея халқига қизғин табрикларимизни йўллаймиз.

Дўст Гвинея халқи 19 йил мобайнида Гвинея Демократик партияси раҳбарлиги остида Гвинея революцияси ғалабаларини мустаҳкамлаш ва ривожлантириш ишида сиёсий, иқтисодий, социал ва маданий тараққиёт йўлидан бориб жиддий муваффақиятларга эришди. Совет кишилари бу муваффақиятлардан самимий қувонмоқдалар.

Биз қатъий ишонамизки, мамлакатларимиз, партияларимиз ва халқларимиз ўртасидаги мавжуд дўстлик, ҳамжиҳатлик ва кенг ҳамкорлик алоқалари Совет Иттифоқи ва Гвинея Республикасининг бахт-саодати, ялпи тинчлик ва халқаро хавфсизликни таъминлаш, империализмга ва мустамлакачиликка қарши барча кучларни жипслаштириш, халқлар ўртасида дўстлик ва ҳамкорликни ривожлантириш манфаатлари йўлида бундан буён ҳам ривожланаверади.

Л. БРЕЖНЕВ. А. КОСИГИН.

КРЕМЛДА СУҲБАТ

СССР Министрлар Советининг Раиси А. Н. Косигин 3 октябрда Ироқ революцион қўмондонлиги кенгашининг аъзоси, БААС партияси регионал раҳбарлигининг аъзоси, нефть саноати министри Тайх Абдулкаримни Кремлда қабул қилди. Дўстона вазиятда ўтган суҳбат вақтида ҳар икки томонни қизиқтирган бир қанча масалаларга тўхталиб ўтилди.

Суҳбатда СССР Министрлар Совети Ташқи иқтисодий алоқалар Давлат комитетининг раиси С. А. Скачков ва Ироқнинг Совет Иттифоқидаги элчиси Абдул Боқий иштирок этдилар.

СССР МОЛИЯ МИНИСТРЛИГИ ВА СССР ДАВЛАТ БАНКИДА

КПСС Марказий Комитети билан СССР Министрлар Советининг топшириғига биноан СССР Молия министрлиги ва СССР Давлат банки шуни белгиладиларки, СССР халқ хўжалигини тиклаш ва ривожлантириш иккинчи давлат заёми облигацияларининг шу заём ҳақини қайтариб бериш тиражида чиқмаган 800 миллион сўмлик ҳақи 1977 йил 12 октябрдан бошлаб омонат кассаларига топшириладиган облигацияларга мувофиқ тўлана бошлайди.

СССР халқ хўжалигини тиклаш ва ривожлантириш учинчи давлат заёмининг 400 миллион сўмликдан иборат ҳақини тўлашнинг биринчи тиражи Москвада 1977 йил 20 октябрда бўлади. Бу тиражнинг расмий жадвали марказий газеталарда 10 ноябрь куни эълон қилинади, облигацияларнинг ҳақини тўлаш тиражида чиққан заёмнинг ҳақи омонат кассалар томонидан 1977 йил 11 ноябрдан тўлана бошлайди.

ТУРСУНОЙ ОХУНОВА МАЖБУРИЯТИНИ БАЖАРДИ

ЧИНОЗ (Тошкент области). 4 октябрь. (ЎзТАГ). Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, Ленин мукофотининг лауреати, Чиноз районидаги Киров номли колхоз пахтачилик бригадасининг раҳбари Турсуной Охунова Улуғ Октябрнинг 60 йиллиги шарафига олган социалистик мажбуриятини бажарди: мавсум бошидан бери у «Ўзбекистон» машинасида 461 тонна, яъни КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари, СССР Олий Совети Президиумининг Раиси ўрток Л. И. Брежневга йўллаган мактубида ваъда қилганидан бир тонна кўп пахта терди. Турсуной агрегатдан серунум фойдаланиб, ҳар куни бункердан 20 тонна ва ундан ҳам кўпроқ «оқ олтин» тўкди.

Турсуной Охунова бригадаси СССР Олий Советининг навбатдан ташқари еттинчи сессияси очилган кунда катта муваффақиятга эришди. Бригада юбилей йили мажбуриятини бажарди. 84 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 60,5 центнер пахта олинди. Бироқ ҳали далада пахта бор. Шу туфайли Турсуной бригадаси гектар бошига яна 4,5 центнер «оқ олтин» теришга қарор қилди.

С С С Р О Л И Й С О В Е Т И Н И Н Г Қ А Р О Р И

СССР КОНСТИТУЦИЯСИ ЛОЙИҲАСИНИНГ УЗИЛ-КЕСИЛ ТЕКСТИНИ ТАЙЁРЛАЙДИГАН РЕДАКЦИОН КОМИССИЯ ТУЗИШ ТЎҒРИСИДА

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Олий Совети **қарор қилади:**

СССР Конституцияси лойиҳасининг узил-кесил текстини тайёрлайдиган редакцион комиссия қуйидаги составда тузилсин:

Редакцион комиссиянинг Раиси

БРЕЖНЕВ Л. И.

Редакцион комиссиянинг аъзолари:

Азимова Х.
Александров А. П.
Алиев Г. А.
Амбарцумян В. А.
Андропов Ю. В.
Аристов Б. И.
Асанбаев К.
Атаев Г.
Охундова Т. Ю.
Охунова И. Н.
Ашимов Б. А.
Ашуров М.
Байбаков Н. К.
Баркаускас А. С.
Бекерене Б. И.
Береговой Г. Т.
Боголюбов Н. Н.
Бодюл И. И.
Бондаренко И. А.
Буачидзе И. У.
Булова В. П.
Вадер А. П.
Ватченко А. Ф.
Воропаев М. Г.
Восс А. Э.
Газарян С. М.
Гапуров М. Г.
Гарбузов В. Ф.
Георгадзе М. П.
Гилашвили П. Г.
Гиталов А. В.
Горбачев М. С.
Горячев Ф. С.
Гришин В. В.
Гришкявичус П. П.
Громико А. А.
Гроссу С. К.
Гуженко Т. Б.
Гусейнов И. С.
Деммрчян К. С.
Демичев П. Н.
Долгих В. И.
Дурдиева А.
Екабсоне С. П.
Елютин В. П.
Епишев А. А.
Жандаров В. Я.
Жуков Г. А.
Замятин Л. М.
Зимянин М. В.
Ибрагимов А. И.
Иванникова М. С.
Ильяшенко К. Ф.
Каваляускайте А. А.
Кавун В. М.
Кандаракова А. М.
Капитонов И. В.
Каюганян А. М.
Касьяненко Ф. Д.
Катушев К. Ф.
Келдиш М. В.
Кириленко А. П.
Кириллин В. А.
Киселев Т. Я.
Клаусон В. И.
Қиличев А.—М.
Коваленко А. В.
Кожухарь Е. Ф.
Конотоп В. И.
Косигин А. Н.
Кузнецов В. В.
Кулаков Ф. Д.
Кулатов Т.
Куличенко Л. С.
Кунаев Д. А.
Кэбин И. Г.
Ломакин В. П.
Лнкова Я. П.
Ляшенко А. И.
Ляшко А. П.
Мазуров К. Т.
Манюшис И. А.
Марков Г. М.
Матчонов Н. М.
Машеров П. М.
Медунов С. Ф.
Метревели В. С.
Мийдла М. С.
Морозов И. П.
Мусагалиев Я.
Мухамедова О. К.
Набиев Р.
Нийн Л. А.
Николаева-Терешкова В. В.
Ниёзбеков С. Б.
Новиков В. Н.
Нуриев З. Н.
Нуров К.
Огарков Н. В.
Пастухов Б. Н.
Патаридзе З. А.
Пельше А. Я.
Поляков И. Е.
Пономарев Б. Н.
Промислов В. Ф.
Пухова З. П.
Расулов Ж.
Раҳимов К.
Рашидов Ш. Р.
Римбениек Р. А.
Романов Г. В.
Рубен В. П.
Рубэн Ю. Я.
Руденко Р. А.
Русаков К. В.
Рябов Я. П.
Содиков О.
Сахань В. М.
Сизов Г. Ф.
Сироткина Л. Е.
Смирнов Л. Н.
Смиртюков М. С.
Соломенцев М. С.
Стенько Г. Т.
Страутманис П. Я.
Стукалин Б. И.
Суслов М. А.
Суюмбоев А. С.
Табеев Ф. А.
Темирбоев М.
Теребилов В. И.
Тихонов Н. А.
Ткачук Г. И.
Толкунов Л. Н.
Трапезников С. П.
Тўйтебаева Н.
Тумаев В. Ф.
Тинель Л. Г.
Тяжельников Е. М.
Умаханов М.—С. И.
Устинов Д. Ф.
Усубалиев Т. У.
Федосеев П. Н.
Хёлмлов К. А.
Хлгатян Н. А.
Холов М.
Христич Н. Ф.
Христораднов Ю. Н.
Худойбердиев Н. Ж.
Чаковский А. Б.
Черненко К. У.
Шокиров М. З.
Шеварднадзе Э. А.
Шибаев А. И.
Шибалов А. Н.
Шитиков А. П.
Школьников А. М.
Шолохов М. А.
Шчелоков Н. А.
Шчербицкий В. В.
Юнак И. Х.
Яснов М. А.

СССР Олий Совети Президиумининг Раиси Л. БРЕЖНЕВ.

СССР Олий Совети Президиумининг Секретари М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль, 1977 йил 4 октябрь.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг Конституцияси (Асосий Қонуни) лойиҳаси ва унинг умумхалқ муҳокамаси якунлари тўғрисида

СССР Олий Советининг сессиясида 1977 йил 4 октябрь куни

Ўртоқ Л. И. БРЕЖНЕВ доклади

Ҳурматли депутат ўртоқлар!

Олий Советнинг ушбу сессияси олдида Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг янги Конституциясини қабул қилишдек том маъноси билан тарихий вазифа турибди.

Биз янги Конституцияни Улуғ Октябрь социалистик революциясининг олтмиш йиллиги арафасида қабул қиляпмиз Бу — мамлакатимиз ҳаётидаги икки жуда катта воқеанинг шунчаки вақт жиҳатидан тўғри келиб қолиши эмас. Бу воқеалар ўртасидаги алоқа анча чуқур. Янги Конституция — Совет давлати бутун олтмиш йиллик ривожининг умумлашган якуни, деса бўлади. У Октябрь эълон қилган ғоялар — Ленин васиятлари муваффақиятли амалга оширилаётганлигидан яққол далолат бериб турибди. **(Қарсаклар).**

Олий Совет муҳокамасига тақдим этилган Конституция лойиҳаси кишилар катта коллективи қунт билан қилган кўп йиллик ишнинг самарасидир. СССР Олий Совети тузган Конституция комиссияси составига тажрибали партия ва давлат ходимлари, ишчилар синфининг, колхозчи деҳқонларнинг ва халқ зиёлиларининг. мамлакатимиздаги кўпдан-кўп миллатларнинг намояндалари киритилган эди. Лойиҳани ишлаб чиқишга таниқли олимлар, мутахассислар давлат органлари ва жамоат ташкилотларининг ходимлари жалб этилди. Лойиҳа КПСС Марказий Комитетининг Пленумларида икки марта кўриб чиқилди.

Конституцияни тайёрлаш, муҳокама қилиш ва қабул этиш муносабати билан олдимизда пайдо бўлган муҳим вазифалар ғоят сидқидиллик билан ва социалистик демократиянинг барча принципларига жуда изчил риоя этилган ҳолда ҳал қилинди дейишга ҳақлимиз, деб ўйлайман.

I.

Конституциянинг лойиҳаси умумхалқ томонидан муҳокама қилиниши жамики тайёргарлик ишлари сифатининг ҳал қилувчи синови бўлди Салкам тўрт ой давом этган муҳокама том маънода умумхалқ муҳокамаси тусини олди. **Унда жами бир юз қирқ миллиондан ортиқ киши, яъни мамлакатимиз катта ёшдаги аҳолисининг бешдан тўрт қисмидан кўпроғи қатнашди. Мамлакатимизда халқнинг активлиги ҳали ҳеч қачон шу қадар кенг қулоч ёзмаган эди.**

Умумхалқ муҳокамасининг энг асосий сиёсий якуни шундан иборат бўлдики, совет кишилари: Ҳа, бу Конституция айни кўнглимиздаги Асосий Қонун бўлди, у бизнинг ғалабаларимизни, эзгу орзу ва умидларимизни тўғри ифодалайди, бизнинг ҳуқуқларимиз ва вазифаларимизни тўғри белгилайди, у эришилган натижаларни мустаҳкамлаб коммунистик қурилишни янада кучайтириш истиқболини очиб беради, дедилар.

Лойиҳани муҳокама қилишга бағишланиб корхоналарда ва колхозларда, ҳарбий қисмларда ва истиқомат жойларида меҳнаткашларнинг бир ярим миллионга яқин йиғилиши бўлиб ўтди. Лойиҳа Пленумларда, актив йиғилишларида ва касаба союзларидаги, комсомол, кооператив бирлашмалардаги, ижодий ташкилотлардаги мажлисларда муҳокама қилинди. Унинг муҳокамасида бутун партиямиз иштирок этди. Тўрт юз эллик мингдан зиёд очиқ партия йиғилишлари ўтказилиб, уларда уч миллиондан ортиқ киши сўзга чиқди. Лойиҳа қишлоқ Советларидан бошлаб иттифоқдош республикаларнинг Олий Советларигача бўлган барча Советлар томонидан, яъни бутун халқимизнинг ваколатини олган икки миллиондан ортиқ депутат томонидан кўриб чиқилди. Ана шу анжуманларнинг ҳар бирида Конституция лойиҳаси маъқулланди.

Ниҳоят, совет кишилари ёзган сон-саноқсиз хатлар узлуксиз келиб турди.

Ватанпарварлик, партиямиз ва Совет ҳокимиятининг сиёсатини астойдил маъқуллаш, фикр-мулоҳазаларнинг кенглиги ва етуклиги, ўзига ва ўртоқларига юксак талабчанлик — ана шу хатларнинг жуда кўпчилиги учун характерли хусусият бўлди Йиғилишлардаги муҳокамаларнинг қатнашчилари сингари шу хатларнинг авторлари ҳам — турли-туман касбга ва ёшга, миллат ва элатга мансуб бўлган кишилар, коммунистлар ва партиясиз ходимлар бўлиб улар Конституция лойиҳасини хўжайинларча синчиклаб анализ қилмоқдалар, текстни яхшилаш тўғрисидаги ўз таклифларини ва йўл-йўлакай жамиятимиз турмушининг турли соҳаларига тааллуқли бошқа мулоҳазаларини ҳам айтмоқдалар.

Ана шу нутқ ва хатлар устида фикр юритиб, шундай хулосага келасан киши: буларда социализмнинг зўр ғалабаси — ўзини давлатдан ажратмайдиган, давлат, умумхалқ манфаатларини ўзининг жонажон иши деб биладиган янги инсон гавдаланиб турибдику, ахир. **(Қарсаклар).**

В. И. Лениннинг Октябрь ғалабасидан сал кейинроқ эксплуататорлик тузуми омманинг жамики давлат ишларига қаттиқ ишончсизлигини бизга мерос қилиб қолдирмоқда, деб уқтирганлигини бир эсга олайлик. «Буни бартараф қилиш,—деган эди Владимир Ильич,— ниҳоятда қийин вазифадир, бу вазифани фақат Совет ҳокимиятигина бажара олади, аммо бу вазифа Совет ҳокимиятидан ҳам узоқ вақт ва зўр ғайрат билан иш олиб боришни талаб қилади» (Асарлар, 27-том. 256-бет).

Ниҳоят, Совет ҳокимияти бу вазифани ҳал этди. Янги Конституция лойиҳасини муҳокама қилишда меҳнаткашлар кўрсатган буюк активлик бунинг яққол исботидир. Биз комил ишонч ва ифтихор билан шундай дея оламиз: **айни бутун совет халқи ўз давлати Асосий Қонунининг ҳақиқий ижодкори бўлди. (Давомли қарсаклар).**

Ўртоқлар, Конституция лойиҳасининг умумхалқ муҳокамасида қатнашган ҳар бир кишига СССР Олий Совети номидан самимий миннатдорчилик билдириб, уларнинг ҳаммасига улуғ Ватанимиз бахт-саодати йўлидаги меҳнатда янгидан-янги муваффақиятлар тилашга, социалистик давлатимиз ишларида бундан буён ҳам янада активроқ қатнашишларини тилашга ижозат бергайсизлар! **(Давомли қарсаклар).**

Конституция комиссияси шуни маълум қиладики, **умумхалқ муҳокамаси Конституция лойиҳасини анчагина яхшилаш, унга бир қанча фойдали қўшимчалар, аниқликлар ва тузатишлар киритишга имкон берди.**

Жами айрим моддаларга киритиладиган ҳамда лойиҳа ибораларини аниқлаш, яхшилаш ва тўлдиришга қаратилган **тўрт юз мингтага яқин таклиф тушди.** Табиийки, бу тузатишларнинг кўплари бир-бирини такрорларди. Конституция комиссияси шу тузатишларни синчиклаб ўрганиб чиқиб, лойиҳанинг 110 та моддасига ўзгартишлар киритишни ва битта янги модда қўшишни тавсия этади. Комиссиянинг тавсиялари барча депутатларга бериб қўйилган Менинг вазифам комиссиянинг энг муҳим масалалар хусусидаги таклифларини асослаб беришдан иборат.

Аввало шуни айтиб ўтайки, тушган таклифларнинг жуда кўпчилиги **социализм шароитида меҳнатнинг роли** деган туб масалага тааллуқли бўлди. Ўртоқлар Конституцияда меҳнаткашлар жамияти бўлган бизнинг жамиятимиз характерини яққолроқ кўрсатишни таклиф қилмоқдалар.

Бу таклифнинг чуқур маъноси бор, деб ўйлайман. Совет жамияти фақат меҳнаткашлар синфидан ва социал группалардан иборат. Шуни ҳисобга олиб, Конституциянинг биринчи моддасига совет умумхалқ давлати мамлакатдаги барча миллат ва элат ишчилари, деҳқонлари ва зиёлилари **меҳнаткашларининг** хоҳиш-иродаси ва манфаатларини ифодалайди, деган иборани ёзиб қўйиш таклиф этилади. Чамаси, айни вақтда яна бир таклифни қабул қилиш: Конституцияда СССРнинг сиёсий негизинигина эмас, иқтисодий системамизнинг асосинигина эмас, шу билан бирга **давлатимизнинг социал негизини** ҳам белгилаб қўйиш лозим бўлур эди. Эндиликда мамлакатимиздаги ишчилар синфи, колхозчи деҳқонлар ва халқ зиёлиларининг бузилмас иттифоқи ана шундай негиздир, буни яққол ифодалаб бериш лозим. **(Қарсаклар).**

Ўртоқлар СССР иқтисодий системаси негизи тўғрисидаги модданинг таърифига аниқлик киритишни **давлат ва колхоз-кооператив мулки ана шундай негиз эканлигини равшанроқ кўрсатиб ўтишни ҳам** таклиф қилдилар. Бу— тўғри. Чунки ишлаб чиқариш воситаларига социалистик мулкчиликнинг худди ана шу икки формаси халқ хўжалигимизнинг характерини ва совет жамиятининг икки дўст синф — ишчилар ва деҳқонларга бўлинишини белгилайди. Шундай аниқлик киритиш кўзда тутилди.

Меҳнат коллективларининг роли ва аҳамияти тўғрисидаги модда хусусида бир неча минг таклиф тушди. Бу таклифларнинг авторлари айниқса ишлаб чиқаришни ва социал ривожланишни планлаштириш, кадрлар тайёрлаш ва уларни жой-жойига қўйиш, ходимларнинг меҳнат ва турмуш шароитларини яхшилаш, уларнинг малакасини ошириш, меҳнатга коммунистик муносабат фазилатини тарбиялаш каби соҳаларда меҳнат коллективларининг вазифалари ва ҳуқуқларини Конституцияда кенгроқ ифодалаш истагини изҳор этадилар. Бунга қўшилмоқ керак.

Меҳнат коллективида, ундаги партия, касаба союз, комсомол ташкилотларининг ишида жамиятнинг бутун ҳаёти — ҳам иқтисодий, ҳам сиёсий, ҳам маънавий ҳаёти акс этади. Аслида меҳнат коллективи — бутун хўжалик организмимизнинггина эмас, айни вақтда сиёсий организмимизнинг ҳам бошланғич ячейкасидир. Шу сабабли меҳнат коллективи тўғрисидаги модда Конституциянинг сиёсий системамизга бағишланган 1 бобига киритилса яхшироқ бўларди, деб ҳисоблаётган ўртоқлар ҳам ҳақлидирлар.

Конституцияда **ижтимоий фойдали меҳнатдан ҳар қандай бўйин товлаш социалистик жамият принципларига зид эканлиги тўғрисида** минглаб таклифлар олинди. Кишилар прогулчиларни, меҳнатсиз даромад ишқибозларини қаттиқроқ жазолашни талаб қилмоқдалар. Бу одилона мулоҳазаларни қўллаб-қувватламаслик мумкин эмас

Жуда кўп ўртоқлар Конституцияда гражданларнинг **халқ бойлигини эҳтиёт қилиб асраш** халқимизнинг коллектив меҳнати самараси, бутун жамиятимиз ривожининг пойдевори бўлган социалистик мулкимизни **эҳтиёт қилиб асраш** вазифасини алоҳида таъкидлаш зарур деб ёзмоқдалар. Конституция комиссияси меҳнаткашларнинг бу масала хусусидаги фикрига қўшилиб, Асосий Қонуннинг тегишли моддасига қўшимча киритишни таклиф қилади.

Тушган мулоҳазаларни ҳисобга олиб, «Давлат ва шахс» бўлимидаги яна бир нечта моддаларга аниқлик киритиш таклиф этилади. Масалан, уй-жойлик бўлиш ҳуқуқи тўғрисидаги моддада жуда кўп мулоҳазаларга мувофиқ **гражданларнинг ўзларига топшириб қўйилган уй-жойни эҳтиёт қилиб асраш вазифаси** тўғрисида гапирилади. Гражданнинг ўз болаларини тарбиялаш тўғрисида ғамхўрлик қилиш бурчига бағишланган моддага энди **болалар ҳам ота-оналарига ғамхўрлик қилишлари ва уларга ёрдам бериб туришлари лозим,** деган ибора ҳам илова қилинди Ана шундай қўшимча киритиш тўғрисидаги таклифлар кекса кишилардангина эмас, кўпгина ёш кишилардан ҳам олинганлиги айниқса қувончли эканлигини қайд этиб ўтмоқчиман.

Умумхалқ муҳокамаси лойиҳанинг **социалистик демократияни янада ривожлантиришга** қаратилган бир қанча қоидаларини такомиллаштириш имконини берди.

Кўпгина ўртоқлар, шу жумладан, маҳаллий Советларнинг депутатлари Конституцияга **сайловчиларнинг наказлари тўғрисида** янги модда киритишни таклиф қилмоқдалар. Наказлар аҳолининг жуда хилма-хил талаб ва эҳтиёжларини ўз ичига олади, меҳнаткашлар айрим группалари ва умуман жамиятнинг конкрет манфаатларини акс эттиради. Шу сабабли наказларни бажариш — Советлар ва улардаги депутатлар ишининг муҳим қисмидир. Кейинги икки йилнинг ўзида сайловчиларнинг 700 мингдан кўпроқ накази бажарилганлигини айтиб ўтиш кифоя. Социалистик демократиянинг реал кўринишларидан бири ана шунда ўз ифодасини топади. Бинобарин наказларни бажаришга депутатларгина эмас, корхоналар, колхозлар, қурилишлар, муассасаларнинг раҳбарлари ҳам дуруст эътибор беришлари керак.

Меҳнаткашларнинг давлатимиз турмушининг демократик негизларини янада ривожлантириш тўғрисидаги бир қанча бошқа оқилона ва тўғри таклифларини ҳам ҳисобга олиш назарда тутилади. Чамаси, кўпгина ўртоқлар таклиф қилганидек, **бир граждан, қоида тариқасида, айни вақтда иккитадан ортиқ Советга сайланиши мумкин эмас,** деб ёзиб қўйиш лозим бўлур эди. Бу — давлат органларимизга янги кучларнинг келишига, давлат ишларини идора қилишда қатнашувчи кишилар доирасини кенгайтиришга ёрдам беради.

Матбуотдан биласизларки, умумхалқ муҳокамаси вақтида **гражданлар қайси ёшдан бошлаб Советларга сайланиш ҳуқуқига эга** бўлишлари тўғрисида қизғин мунозара бўлди. Лойиҳанинг 18 ёшга етган гражданлар барча Советларга сайланиш ҳуқуқига эга бўлишлари лозим, деган моддаси кенг миқёсда қўллаб-қувватланди. Бироқ, бу ҳуқуқни 21, 23 ёки ҳатто 30 ёшдан бошлаб беришни белгилаш тўғрисида ҳам таклифлар бўлди.

Конституция комиссияси бу масалани кўриб чиқишда депутатликка номзодлар кўрсатувчи меҳнат коллективлари, жамоат ташкилотлари уларнинг фазилатларини ҳар томонлама муҳокама қилишларига. уларга нисбатан юксак талаблар қўйишларига асосланди. Бу, — Советларга депутатларнинг қийин вазифаларини яхши бажаришга қодир бўлган муносиб ўртоқларгина сайланишининг ишончли гаровидир Ёшларимиз орасида эса бундай кишилар анчагина бор, албатта. Шу сабабли СССР Олий Советидан ташқари барча Советларга сайланиш учун ёш цензини 18 деб белгилаш мумкин бўлур эди. СССР Олий Совети эса умумдавлат характерига эга бўлган энг масъулиятли қарорларни қабул қилиши сабабли гражданларга 21 ёшдан бошлаб СССР Олий Советига сайланиш ҳуқуқини бериш мумкин бўлур эди.

Кўпгина **нутқлар ва хатларда бошқарув органларининг ва мансабдор шахсларнинг Советлар ва аҳоли олдидаги масъулияти ва ҳисоб бериб туриши принципини янада қатъият билан амалга ошириш лозим,** деган фикр айтилмоқда. Буни тегишли моддаларда тўла ҳисобга олиб, ижроия комитетлари, депутатлар ва сайлаб қўйилган бошқа ходимлар **Советлар ҳузурида ҳам, шунингдек меҳнат коллективлари ҳузурида ҳам ва гражданларнинг истиқомат жойидаги йиғилишларида ҳам** мунтазам равишда ҳисоб бериб туришлари зарур эканлигини айтиб қўйиш мумкин.

Ниҳоят, кўп кишилар депутатларнинг сўровлари ва гражданларнинг таклифларини кўриб чиқиш тартиби тўғрисидаги, мансабдор шахсларнинг қонунларни бузганлик учун, меҳнаткашларнинг танқидий мулоҳазаларига нотўғри қараганлик учун бўлган масъулияти тўғрисидаги моддаларни янада аниқроқ таърифлаш керак деб ҳисобламоқдалар. Комиссия Конституциянинг тегишли моддаларида **буни эътиборга олиш мумкин,** деб ҳисоблайди.

Энди **давлат органларини ташкил этиш ва уларнинг фаолиятига** тааллуқли баъзи бир тузатишларга тўхталиб ўтаман.

Бир қанча ўртоқлар **иттифоқдош ва автоном республикалар ҳамда маҳаллий Советларнинг ўз территориясидаги комплекс иқтисодий ва социал ривожланишни таъминлаш борасидаги ваколатларини** янада аниқроқ қилиб кўрсатишни илтимос қилмоқдалар. Бу фикрга қўшилса бўлади. Конституцияда министрликлар ва идораларнинг тегишли тармоқлардаги аҳвол учун масъулияти тўғрисида жуда аниқ айтиб ўтилган. Чамаси, жойларда ишни бир-бирига боғлаш ва мувофиқлаштириб туришни, муайян территориядаги корхоналар ва социал-маданий муассасалар қайси ташкилотга бўйсунишидан қатъий назар уларни комплекс ривожлантиришни таъминлайдиган органларнинг вазифалари тўғрисида ҳам ана шундай аниқ-равшан айтиш тўғри бўлади.

Гражданларнинг истаклари ҳисобга олиниб. бошқа баъзи бир моддаларга ҳам, жумладан, министрликлар ва давлат комитетларининг, маҳаллий ҳокимият органларининг компетенцияси тўғрисидаги, суд, арбитраж ва прокуратура ҳақидаги моддаларга аниқликлар киритилади.

Муҳокама қатнашчилари Конституция лойиҳасига СССР ленинча ташқи сиёсатининг мақсадлари ва принциплари тўғрисидаги махсус боб киритилишини якдиллик билан маъқулладилар. Шу боб муносабати билан Совет Иттифоқи **ялпи ва тўла қуролсизланишга** эришишга интилади, деган иборани қўшиш таклиф қилинди. Бу — тўғри, албатта **(Қарсаклар).**

Умуман Конституция комиссияси **Конституция тексти** юзасидан нуқул таҳририй тузатишлардан ташқари **бир юз элликка яқин тузатиш ва аниқликларни** қабул қилишни Олий Советга тавсия этади. Булардан ҳам кўп гражданлар изҳор этган фикр аслида шу тариқа ҳисобга олинади Дарҳақиқат, гражданларнинг меҳнат қилиш бурчи тўғрисидаги моддага киритиладиган битта тузатиш учун мазмун жиҳатидан бир-бирига ўхшайдиган ўн минглаб таклифлар тушганлигини айтиб ўтиш кифоя қилади

Айни вақтда ўртоқлар, киритилган таклифлар орасида **комиссия ҳисобга олиши мумкин бўлмаган** таклифлар ҳам бор.

Чунончи, жуда кўп гражданлар ҳозирнинг ўзидаёқ қонунларимизда мавжуд бўлган турли қоидаларни Асосий Қонунга киритиб, уларни Конституция қоидаси даражасига кўтаришни таклиф қилмоқдалар. Бу таклифлар орасида маҳаллий Советларнинг сессияларини ўтказишнинг конкрет муддатлари ҳам, депутатларнинг ҳисоб бериш муҳлати ҳам, айрим бошқарув органларининг ваколатлари ҳам, қонунни бирон-бир тарзда бузганлик учун бериладиган жазо чоралари ҳам бор.

Кўпгина кишилар айни ўзларининг иш соҳалари янги Конституцияда батафсилроқ ифодаланишини лозим деб ҳисоблайдилар. Масалан, хўжалик ҳаётини қонун йўли билан тартибга солишни такомиллаштириш, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш, темир йўллар ишини яхшилаш, соғлиқни сақлаш, маориф системасининг моддий-техника базасини ривожлантириш ва шу сингари конкрет тадбирларни текстда кўрсатиб ўтиш хусусидаги кўпдан-кўп таклифлар ана шу тарзда келиб чиққан.

Ўртоқлар, бу таклифларнинг ҳаммаси психологик жиҳатдан тушунарли бўлиб, чамаси, кўпчилиги ўз-ўзидан тўғри таклифлардир. Бироқ, Конституция — давлатнинг Асосий Қонунидир. У бевосита амал қилиб, айни вақтда бошқа қонунларда батафсиллаштириладиган ва конкретлаштириладиган энг асосий, принципиал қоидаларнигина мустаҳкамлаб беради. Ана шу қоидалар негизида ва уларни ривожлантириб, зарур бўлиб қолган тақдирда қонунлар ва йўл-йўриқлар, хуллас жорий қонун-қоидалар ишлаб чиқилади ва такомиллаштирилади Ана шу иш давомида Конституция лойиҳаси муҳокамаси вақтида айтилган кўпдан-кўп конкрет мулоҳазаларни эътибор бериб кўриб чиқиш ва ҳисобга олиш лозим. Дарвоқе соғлиқни сақлаш масаласи юзасидан ҳозир Марказий Комитетда халқ соғлиғини сақлашни яхшилашга доир тадбирларнинг комплекс программаси тўғрисидаги қарор лойиҳаси кўриб чиқилмоқда. **(Қарсаклар).**

Конституция комиссияси моҳияти жиҳатидан нотўғри деб топган таклифлар тўғрисида ҳам гапириб ўтишга ижозат бергайсизлар.

Баъзи таклифлар ўринсиз илгарилаб кетиб, янги Конституция — коммунизм давлатининг эмас, балки гарчи ривожланган бўлса ҳам, барибир социализм давлатининг Асосий Қонуни эканлигини ҳисобга олмайди. Бизнинг мамлакатимизда «ҳар кимдан қобилиятига яраша, ҳар кимга — меҳнатига яраша» деган социалистик принцип амал қилмоқда. Иқтисодий ривожланиш ва кишилар онглилигининг ҳозирги даражаси шароитида бу принципдан ҳатлаб ўтиб бўлмайди. Шу сабабли, масалан, ҳамма учун бир хил иш ҳақи ва пенсия жорий этиш тўғрисидаги ёки уларнинг миқдорини ходимларнинг малакасини ва меҳнат сифатини ҳисобга олмай, фақат меҳнат стажига асосланиб белгилаш ҳақидаги таклифларни қабул қилиб бўлмайди.

Томорқа хўжаликларини тугатиш ёки кескин чеклаб қўйиш тўғрисида ҳам таклифлар тушди. Аммо, эксплуатация билан боғлиқ бўлмаган меҳнатнинг бу шакли ҳозирги вақтда экономикамизда фойдали роль ўйнаётганлиги маълум-ку, ахир. Шу сабабли, бизнинг назаримизда, Конституцияда давлат ва колхозлар томорқа хўжалигини юритишда гражданларга ёрдам берадилар, деб таъкидлашни таклиф этаётган кишилар ҳақлидирлар. Сирасини айтганда, томорқа хўжалигига қарши фикр айтаётган кишилар, афтидан, шу хўжаликларнинг борлиги хусусида эмас, балки, афсуски, улардан чайқовчилик йўли билан даромад олиш мақсадини кўзловчи суиистеъмол ҳоллари ҳали ҳам мавжудлигидан ташвиш чекмоқдалар. Бу ўринда эса тегишли давлат органлари Конституцияга мувофиқ ўзларига бериб қўйилган контроллик ҳуқуқини қатъият билан амалга оширишлари, гражданларга бериб қўйилган ер участкаларидан ўринли, жамият учун манфаатли тарзда фойдаланилишини ва томорқа хўжалигидан ҳамда якка тартибдаги меҳнат фаолиятидан олинган даромадлар социализм принципларига мос келишини қаттиққўллик билан кузатиб туришлари керак.

Маълумки, СССРда кишиларнинг янги тарихий бирлиги — совет халқи вужудга келди. Баъзи бир ўртоқлар бундан нотўғри хулоса чиқарганлар. Тўғри, бундай кишилар жуда оз. Улар Конституцияга битта совет **миллати** тушунчаси киритишни, иттифоқдош ва автоном республикаларни тугатишни ёки иттифоқдош республикаларни СССРдан чиқиш ҳуқуқидан, ташқи алоқа қилиш ҳуқуқидан маҳрум этиб, уларнинг суверенитетини кескин чеклашни таклиф қилмоқдалар. Миллатлар Советини бекор қилиш ва бир палатали Олий Совет тузиш тўғрисидаги таклифлар ҳам шу жумлага киради. Бу таклифларнинг хато эканлиги равшан, деб ўйлайман. Совет халқининг социал-сиёсий бирлиги миллий тафовутлар йўқ бўлиб кетганлигини мутлақо билдирмайди. Биз ленинча миллий сиёсатни изчиллик билан ўтказиш туфайли социализм қуриб, айни вақтда — тарихда биринчи бўлиб — миллий масалани муваффақиятли ҳал этдик. Совет халқларининг дўстлиги бузилмасдир, коммунистик қурилиш жараёнида улар бир-бири билан муттасил яқинлашиб бормоқдалар, улар ўзларининг маънавий ҳаётларини ўзаро бойитмоқдалар. Аммо биз миллатлар ўзаро яқинлашувининг ана шу объектив жараёнини сунъий равишда жадаллаштира бошласак, хатарли йўлга ўтган бўлур эдик. В. И. Ленин бундан қатъиян огоҳлантирган эди ва биз унинг васиятларидан асло чекинмаймиз. **(Қарсаклар).**

Маҳаллий Советларнинг ваколат муддатини икки ярим йил қилиб белгиловчи модда қизғин муҳокамага сабаб бўлди. Депутат ўз вазифаларини яхшироқ ўзлаштириб олиши ва самаралироқ ишлаши учун бу муддатни беш йил қилиб белгилаш тўғрисида бир талай таклифлар тушди. Аммо бунда Советлар составида давлатни идора қилиш сабоғини олувчи меҳнаткашлар анча қисқарган бўлур эди. Башарти, икки ярим йил муддатга сайланган депутат яхши ишласа, унинг номзодини иккинчи бор кўрсатишга нима халақит беради? Ҳозирнинг ўзидаёқ шундай қилинмоқда: депутатларнинг ярмидан кўпроғи иккинчи марта сайланмоқда. Бу эса Советлар ишидаги давомийликни сақлаб қолишга ёрдам бермоқда. Бинобарин, мазкур моддани ўзгартиришга ҳожат йўқ, деб ўйлаймиз.

Конституция комиссиясига тушган хатлар орасида давлат вазифаларини бевосита партия органларига топширишни, КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросига қонун чиқариш ҳокимиятини беришни ва шу сингариларни таклиф қиладиган хатлар ҳам бор. Бу таклифлар мутлақо хато таклифлардир, чунки улар партиянинг жамиятимиздаги роли тушунчасини чалкаштириб юборади ҳамда Совет ҳокимияти органларининг аҳамияти ва вазифаларини хаспўслашга уринади.

Партиямиз мамлакатни идора қилувчи партия бўлиб қолгач, В. И. Ленин раҳбарлик қилган саккизинчи съездидаёқ, у ўз қарорларини «Совет органлари орқали, **совет Конституцияси доирасида»** ўтказади. («КПСС съездлар, конференциялар ва Марказий Комитет Пленумларининг резолюциялари ва қарорларида», 2-том, 77-бет), у Советларнинг фаолиятига раҳбарлик қилиш билан бирга, уларнинг ўрнини босмайди, партия ва давлат органларининг вазифалари чегарасини белгилайди, деб қатъий қилиб айтиб қўйган эди. Ана шу ленинча принцип КПСС Уставига ёзиб қўйилган ва партиянинг сўнгги съездлари қарорларида яна таъкидлаб ўтилган. Биз бу принципни янги Конституцияда ҳам акс эттиришни таклиф қиламиз.

Партия давлат турмуши масалаларидаги ўз йўлини, аввало халқ томонидан Советларга сайлаб қўйилган ва давлат органларида ишлаб турган коммунистлар орқали амалга оширади. У Советлар ҳокимиятини ҳар томонлама мустаҳкамлаш ва такомиллаштиришни, социалистик демократияни янада ривожлантириш тўғрисида ғамхўрлик қилишни ўзининг энг муҳим вазифаларидан бири деб ҳисоблайди. Биз шу принципиал йўлга амал қилиб келяпмиз ва ҳамиша амал қилаверамиз. **(Қарсаклар).**

Ўртоқлар, **Конституция лойиҳасининг муҳокамаси кўп жиҳатдан унинг текстинигина анализ қилиш доирасидан анча ташқари чиқди. Бу муҳокама ҳаётимизнинг совет кишиларини қизиқтираётган энг муҳим масалалари тўғрисида ошкора, чинакам умумхалқ суҳбатига айланиб кетди.** Меҳнаткашларнинг коллективлари ва айрим гражданлар давлат органлари ва жамоат ташкилотлари фаолиятининг турли жиҳатлари юзасидан одилона, кўпинча ўткир танқидий мулоҳазалар айтишди, ишни яхшилаш, мавжуд камчиликларни тугатиш чораларини таклиф этишди.

Кўпгина хатлар текинхўрликка, меҳнат интизомини ашаддий бузувчиларга, ичкиликбозларга ҳамда социалистик ҳаёт тарзимизнинг туб моҳиятига хилоф бўлган ва жамият манфаатларига зид бошқа иллатларга қарши курашни кучайтиришга чақиради. Барча давлат ва жамоат ташкилотлари меҳнаткашларнинг бу қаттиқ талабидан конкрет хулосалар чиқариб олишлари керак.

Бир қанча хатларда айрим мансабдор шахслар ўз хизмат мавқеини суиистеъмол қилаётганлигини кўрсатувчи чидаб бўлмайдиган фактлар тўғрисида; қўшиб ёзиш, кўзбўямачилик йўли билан давлатни алдаш фактлари тўғрисида; порахўрлик тўғрисида. меҳнаткашларнинг талаб ва эҳтиёжларига бепарволик ва расмиятчилик билан ёндашганлик тўғрисида; танқид учун таъқиб қилиш ҳоллари тўғрисида хабар қилинган.

Ўртоқлар, бу ҳақда тушган ҳамма хабарлар зарур чораларни кўриш, жумладан, айбдорларни қонунга мувофиқ қаттиқ жазолаш мақсадида синчиклаб текширилаётганлигини таъкидлаб ўтмоқчиман. Умуман, шуни айтиш керакки, тартиб йўқ жойларда — ишлаб чиқаришда, давлат ва жамоат ҳаётида зарур тартибни ўрнатиш — жамиятимизни ривожлантиришдаги катта резервдир. Меҳнатда ношудлик, социалистик мулкни талон-торож қилиш, ишга ва кишиларга расмиятчилик билан бюрократларча муносабатда бўлиш каби ҳолатларни тузатиш билан биз мамлакатнинг олға қараб ҳаракатини, бутун халқ турмушини яхшилашни анча тезлаштирган бўламиз. **(Қарсаклар).**

Кўпгина хат ва нутқларда халқ контролини янада кучайтириш ва такомиллаштириш масаласи ўртага қўйилган. Бу — тўғри. Жумладан, СССРда халқ контроли тўғрисида қонун ана шунга хизмат қилади, янги Конституцияда шу қонунни қабул қилиш кўзда тутилган.

Бир қанча хатларнинг авторлари узоқ вақтдан бери жамият бахт-саодати йўлида виждонан ва самарали меҳнат қилаётган кишилар учун, ишлаб чиқариш илғорлари учун отпуска муддатини бир оз кўпайтиришнинг рағбатлантирувчи системасини жорий этишни таклиф қилмоқдалар. Ва аксинча, иш вақти ҳисобига ўзбошимчалик билан отпуска олаётган, яъни, тўғрисини айтганда, дангасалик қилаётган, прогул қилаётган кишиларнинг отпускасини қисқартириш таклиф этилмоқда. Чамаси меҳнат ва социал масалалар комитети ҳамда бошқа идоралар, шунингдек ВЦСПС отпускалар системасини такомиллаштириш тадбирларини тайёрлаш вақтида шу мулоҳазаларга қулоқ солишлари, шу билан бирга қардош мамлакатларнинг бу соҳадаги практикасини ҳисобга олишлари ўринли бўлур эди.

Улуғ Ватан урушининг жангларида қатнашган ветеранлар учун, шу жумладан ҳозир пенсияда бўлган кишилар учун турмуш шароитларини янада яхшилаш чоралари тўғрисидаги таклифлар, бизнинг назаримизда эътиборга сазовордир. Партия билан Совет давлати Улуғ Ватан уруши қатнашчилари тўғрисида доимо ғамхўрлик қилиб, бу соҳада бирталай иш қилдилар. Урушларнинг энг даҳшатлисида Ватанимиз озодлиги ва мустақиллигини қаттиқ туриб ҳимоя қилган кишиларга яна баъзи бир имтиёзлар бериш учун қўшимча маблағларни қидириб топса бўладими? Менинг назаримда қидириб топса бўлади. **(Давомли қарсаклар).**

Оналар учун қўшимча имтиёзлар бериш тўғрисидаги таклифлар ҳам айтилмоқда, медицина ёрдамидан фойдаланишни яхшилаш, уй-жой фондини тақсимлашда янада қатъий тартиб ўрнатиш ва бошқа баъзи масалалар қўйилмоқда. Ўйлайманки, СССР Министрлар Совети ВЦСПС билан ҳамкорликда ҳозирги ресурсларимизни ҳамда айтилган истакларни қондириш имкониятларини синчиклаб кўриб чиқиши ва бунинг натижаларини СССР Олий Совети Президиумига маълум қилиши лозим.

Конституция комиссияси СССР Конституцияси лойиҳасининг умумхалқ муҳокамаси муносабати билан сизларга айтишим лозим деб ҳисоблаган энг асосий моментлар ана шулардан иборат, ўртоқлар.

II.

Депутат ўртоқлар! Янги Конституциямизнинг лойиҳаси ва унинг умумхалқ муҳокамаси узоқ вақт мобайнида бутун жаҳоннинг диққат марказида турибди. Лойиҳа бутун халқ томонидангина эмас, ҳатто халқаро миқёсда ҳам муҳокама қилинди, деб айтиш мумкин. Биз бунда ҳам социализмнинг ҳозирги жаҳонда жуда катта роль ўйнаётганлигини исбот этувчи яна бир далилни кўриб турибмиз.

Қардош социалистик мамлакатлардаги дўстларимиз янги Совет Конституцияси лойиҳасини кенг муҳокама қилдилар ва қизғин қўллаб-қувватладилар. Улар бу лойиҳага зўр эътибор ва талабчанлик билан ёндашдилар, муҳокамада ўртоқларча ва амалий иштирок қилдилар. Улар лойиҳани батафсил анализ қилиб, ўз тажрибаларини баҳам кўрдилар. Биз бунинг учун улардан астойдил миннатдормиз. **(Қарсаклар).**

Социализм мамлакатларининг матбуоти Конституция лойиҳасига жуда катта эътибор берди. Бу матбуот лойиҳага «социализм тўғрисидаги ва инсониятнинг келажаги хусусидаги ҳақиқат»ни бутун дунёга маълум қилувчи ҳужжат деб, «коммунизм қурилиши даврининг манифести» деб баҳо берди. Бизнинг жанговар ўртоқларимиз — социалистик ҳамдўстлик мамлакатларининг раҳбарлари лойиҳа ўз мамлакатлари тараққиётининг истиқболини белгилаш учун катта аҳамиятга молик эканлигини таъкидладилар.

Социалистик мамлакатларда СССР янги Конституцияси лойиҳаси текстида қардош давлатлар Конституцияларига хос хусусиятлар ҳам бирон шаклда акс эттирилганлигини, шунингдек уларнинг Конституциялари совет қонунчилигининг аввалги тажрибасидан фойдаланганлигини мамнуният билан қайд этмоқдалар. Шу тариқа социалистик давлат қурилишининг коллектив тажрибаси тўплана боради.

Ҳали яқиндагина мустамлакачилик асоратидан халос бўлган ва ҳозирги пайтда ўзларининг бундан буёнги йўлини белгилаб олаётган **ёш давлатларда** янги совет Конституцияси лойиҳасига ғоят қизиқиб эътибор беришди. Бу давлатларнинг таниқли арбоблари СССР вакилларига социализм биринчи бўлиб ғалаба қилган мамлакатнинг давлат қурилиши соҳасидаги 60 йиллик тажрибасини умумлаштирувчи

(Давоми учинчи бетда).

Ўртоқ Л. И. БРЕЖНЕВ докладининг охири

(Боши иккинчи бетда).

лойиҳадан кўп наф кўришга ишонганликларини айтдилар. Африка, Осиё, Латин Америкасидаги кўп мамлакатларнинг матбуоти лойиҳани қизғин шарҳлади. Шу билан бирга жумладан, Совет мамлакатининг лойиҳада акс эттирилган муваффақиятлари социализм йўлини танлаб олаётган барча халқлар учун илҳомбахш намуна бўлиб хизмат қилажаги таъкидлаб ўтилди. (Қарсаклар).

Капитал дунёсининг меҳнаткашлари ва аввало, уларнинг авангарди — коммунистик ва ишчи партиялар СССР янги Конституцияси лойиҳасини ғоят зўр эътибор билан кутиб олдилар. Компартияларнинг матбуоти ўз газетхонларини лойиҳанинг мазмуни билан батафсил таништирди, лойиҳанинг мазмунини батафсил анализ қилди ва унинг аҳамиятига юксак баҳо берди. Қардош партиялар ғоят муҳим бўлган бу ҳужжат ҳозирги ривожланган социализм нимадан иборат эканлигини, унинг ўз олдига қандай вазифаларни қўяётганлигини кўрсатиб беради, деб уқтириб ўтмоқдалар. Совет Иттифоқи демократик тараққиёт йўлидан олға қараб жуда катта қадам қўйди; совет халқи Маркс, Энгельс ва Ленин буюк ғояларининг ҳаққонийлигини амалда тасдиқлади; СССР Конституцияси лойиҳасида ўрганиш, фикр юритиш ва мунозара қилиш учун жуда кўп материал бор. Капитализм дунёсидаги коммунистлар лойиҳага ана шундай баҳо бермоқдалар. Октябрь мамлакатининг янги Конституцияси уларнинг меҳнаткашлар иши учун олиб бораётган ҳаққоний курашида ёрдам беради. **(Давомли қарсаклар).**

Ўртоқлар, бутун жаҳон меҳнаткашлар оммаси Конституциямиз лойиҳаси ҳақида актив фикр юритиб, уни ғоят самимий иштиёқ билан кутиб олди ва қизғин маъқуллади. Бу эса умуман олганда, совет халқи эришган муваффақиятлар учун қалбларни ифтихор туйғулари билан тўлдиради, бу муваффақиятларнинг буюк интернационал аҳамиятини очиқ-равшан тасаввур этишга ёрдам беради.

СССР Конституцияси лойиҳаси **буржуа матбуотининг ва капитализм дунёсидаги бошқа оммавий ахборот воситаларининг** ҳам эътиборидан четда қолмади. Уларнинг баъзилари ҳужжатнинг мазмуни тўғрисида оз ёки кўп даражада объектив ахборот беришди.

Ғарбдаги бир қанча газеталар СССРнинг янги Асосий Қонуни Совет Иттифоқида демократиянинг тобора ривожланаётганлигидан, гражданларнинг ва жамоат ташкилотларининг ҳуқуқлари кенгайтирилаётганлигидан, уларнинг умумдавлат сиёсатига таъсири ўсиб бораётганлигидан далолат бериб турибди, деб таъкидладилар. Американинг «Балтимор сан» газетаси лойиҳа совет гражданларига «Ғарбдаги ҳар қандай конституцияларга нисбатан янада тўлароқ ҳуқуқлар — меҳнат қилиш, дам олиш, касб танлаш, социал таъминот, уй-жойли бўлиш, илм олиш, бепул медицина ёрдамидан фойдаланиш ҳуқуқи берилиши»ни кўзда тутади, деб ҳаққоний равишда таъкидлаб ўтди.

Капиталистик мамлакатларнинг давлат ва сиёсий арбоблари ҳамда матбуоти Совет Иттифоқи Конституциясининг ташқи сиёсат бобида тинчлик ва халқлар ўртасида ҳамкорлик ишига содиқ эканлигини давлат — ҳуқуқий формада мустаҳкамлаб берганлиги каби фактнинг аҳамиятини эътироф қилмоқдалар. Англиянинг «Файнэншл таймс» газетаси Конституция лойиҳасини «тарихий ҳужжат» деб атади. Ғарбий Германияда чиқадиган «Зюддойче цайтунг» газетаси лойиҳа «жуда катта аҳамиятга молик», деб қайд этди.

Аммо, Конституциямизнинг муҳокамаси халқаро майдонда кенг тус олиб кетган бир пайтда империалистик пропаганданинг ташкилотчилари жуда ҳам ташвишга тушиб қолдилар. Ғарбий Германияда чиқадиган «Генерал-анцайгер» газетаси 13 июнь сонидаёқ «Ғарбнинг ҳозирги пайтда янги Совет Конституцияси лойиҳаси билан ҳаддан ташқари шуғулланаётганлиги»дан норози эканлигини ошкора изҳор қилди.

Биз Совет давлати барпо этилганидан буён ўтган йилларда минг марталаб кўрилган ҳолат такрорланди: империалистик пропаганда методларига хос бўлган манзара яққол кўриниб қолди. Улуғ мамлакатимиз ва унинг қаҳрамонона тарихи билан, ёрқин ва кўп қиррали маданияти билан, жаҳонда энг юксак ўринларнинг бирини эгаллаб турган билим даражаси билан, кўп сонли миллат ва элатларнинг жўшқин ҳамда аҳил ижодий ҳаёти билан уларнинг нима иши бор! «Психологик уруш» мутахассисларини буларнинг ҳаммаси камдан-кам қизиқтиради. Уларнинг мақсади битта, у ҳам бўлса социализмнинг кишилар онгига таъсири ўсиб боришига халақит беришдан, социализмга нисбатан ҳар қандай воситалар билан ишончсизлик ва адоват уруғини сочишдан иборат. Совет Иттифоқи тўғрисида бўлмағур уйдирмаларни, виждонсизларча қалбакилаштириш ва очиқдан-очиқ ёлғон гапларни тўқиш ана шундан келиб чиқади. Булар кишиларнинг воқеалардан кам хабардор бўлишига, енгилтак газетхонлар, тингловчилар, томошабинларга мўлжалланган. Янги Совет Конституцияси тўғрисида ахборот беришдан кўра, унинг мазмунини бузиб тақдим этиш, унинг аҳамиятини пасайтириш, иложи бўлган тақдирда эса ундаги энг муҳим қоидалар ҳақида лом-мим демаслик майллари пайдо бўлганлигининг боиси ҳам шу.

Совет гражданларининг ҳуқуқлари, эркинликлари ва бурчлари тўғрисидаги қоидаларга айниқса жон-жаҳдлари билан ҳужум қилдилар.

Бунда ўзига яраша мантиқ бор, албатта: капитализм дунёсининг таниқли намояндалари кейинги вақтларда социализм мамлакатларига қарши идеологик юришларида инсон ҳуқуқлари тўғрисидаги «ғамхўрлик» мавзуини асосий мавзу сифатида танлаб олдилар. Аммо, бунда Совет Конституциясини танқид қилган кишилар шарманда бўлиб қолди. Улар гражданларнинг социал-иқтисодий ва сиёсий ҳуқуқлари ҳамда эркинликлари ва бу ҳуқуқларни амалга оширишнинг конкрет гарантиялари Конституциямиз лойиҳасида ҳар қачонгидан кўра ва ҳар қаердагидан кўра кенгроқ, равшанроқ ва тўлароқ қайд қилинганлигидан кўз юма олмайдилар.

Капиталистик тартибларнинг маддоҳлари ривожланган социализмнинг ана шу реал муваффақиятларига нималарни ҳам қарши қўя олар эдилар? Ҳозирги империалистик жамият кенг меҳнаткашлар оммасини таъминлайдиган ҳақиқий ҳуқуқ ва эркинликлар нималардан иборат?

Ўн миллионларча кишиларнинг ишсиз қолиш «ҳуқуқими»? ёки беморларнинг жуда қимматга тушадиган врач ёрдамидан маҳрум бўлиб қолиш «ҳуқуқими»? ёҳуд майда миллатларнинг меҳнатда ва илм олишда, турмушда ва сиёсий ҳаётда таҳқирланиб камситилиш «ҳуқуқими»? ёки, эҳтимол, уюшган жиноятчилар оламининг куч-қудрати олдида абадий қўрқув ва таҳликада яшаш «ҳуқуқими» ва матбуот ҳамда кинонинг, телевидение ва радионинг ёш авлодни худбинлик, шафқатсизлик ва зўравонлик руҳида тарбиялаш учун ҳамма ишларни қилаётганлигини кўриб туриш «ҳуқуқими»?

Капитализмнинг пропагандистлари ва идеологлари социализмнинг ана шу социал иллатларга кўпданоқ барҳам берганлигини инкор эта олмайдилар. Шу боисдан улар бошқача найранг ишлата бошладилар. Улар асосий зарбани Конституциямиз лойиҳасининг гражданларнинг ҳуқуқ ва эркинликлардан фойдаланишлари жамият ҳамда давлатнинг манфаатларига, бошқа гражданларнинг ҳуқуқларига зарар етказмаслиги лозим эканлиги ҳақида, шунингдек ҳуқуқ ва эркинликларнинг амалга оширилиши гражданларнинг ўз бурчларини бажаришлари билан чамбарчас боғланганлиги тўғрисида гап борган қоидаларига қаратдилар.

СССР Конституцияси лойиҳасига мувофиқ, гражданнинг ҳуқуқларидан социалистик жамият ва давлатга қарши фойдаланмаслик керак, — «бу эса, деб ёзади, масалан, Австриянинг «Зальцбургер фольксблат» газетаси, совет гражданларининг ҳеч қандай ҳуқуқлари йўқлигидан далолат беради». Буни қаранг-а!

Лойиҳада совет гражданларининг СССР Конституциясига, совет қонунларига риоя қилиш, социалистик жамият қоидаларини ҳурмат қилиш бурчи тўғрисида гапирилганлиги Италиянинг «Коррьере делла сера» газетасига ёқмабди. «Ана шу чеклашларнинг ҳаммаси,— деб бонг урадн Италия монополияларининг органи, — гражданлик ҳуқуқларини амалга оширишни лоақал биз тушунган маънода йўққа чиқариб қўйди...» Демак, СССРда граждан ҳуқуқларини амалга ошириш қонунларни бузишдан иборат бўлиб қолиши керак эканда!

Умуман олганда, синфий мухолифларимизнинг фикрича, СССР гражданларига афтидан, империализмни хурсанд қиладиган биттаю-битта «ҳуқуқ» — Совет давлатига қарши, социалистик тузумга қарши кураш «ҳуқуқи» берилиши керак экан. Аммо биз Конституциямизни шу тарзда «танқид қилувчилар»нинг ҳафсаласини пир қилиб: Совет халқи уларнинг истакларини ҳеч қачон қўллаб-қувватламайди, деб айтишимиз керак. **(Давомли қарсаклар).**

Бизни «танқид қилувчилар» ўзларини Конституция лойиҳасининг уларнинг норозилигига сабаб бўлган қоидалари энг муҳим халқаро ҳужжатларга тамомила мос эканлигини гўё билмаган киши қилиб кўрсатадилар. Уларга шуни эслатиб ўтамиз: инсон ҳуқуқлари юзасидан БМТ қабул қилган умумий декларацияда очиқ-равшан шу гаплар айтилган: «ҳар бир киши жамият олдида ўз зиммасига мажбурият олган, шу жамиятдагина унинг шахсияти эркин ва тўлиқ камол топиши мумкин», гражданлар ҳуқуқлари ва эркинликларининг амалга оширилиши «бошқаларнинг ҳуқуқлари ва эркинликларини муносиб тарзда эътироф этиш ва ҳурмат қилишни ҳамда демократик жамиятда ахлоқ, жамоат тартиби ва умумий фаровонликни кўзда тутган ҳаққоний талабларни қондириш»ни талаб этади.

Бутун жаҳонда эътироф этилган демократик ижтимоий ҳаёт принципи ана шундай. Жаноб «мунаққидлар», СССР янги Конституцияси қоидаларида сизларнинг риёкорона ғазабланишингизга сабаб бўлган бундан бошқа нарсалар йўқ.

Лойиҳанинг совет жамияти ҳаётида КПССнинг роли тўғрисида гап борган қоидалари ҳам буржуа шарҳловчиларининг кўпчилигига асло маъқул эмас. Улар бу нарса гўё «коммунистик партия диктатурасини эълон қилиш»дан, «партиянинг давлат устидан ҳукмронлигини» кўрсатишдан, «партия ва давлат органларининг хатарли равишда бир-бирига қўшилиб кетиши»дан, «партия билан давлат ўртасидаги тафовутларнинг тугатилиши»дан далолат беради, деб баралла шовқин-сурон кўтармоқдалар.

Хўш, бу хусусда нима деса бўлади? Бундай ҳужумларнинг сабаблари тушунарлидир. Коммунистик партия—совет халқининг авангарди, унинг энг онгли, илғор қисми бўлиб, умуман халқ билан чамбарчас боғланган. **(Давомли қарсаклар).** Партиянинг халқ манфаатларидан бошқа ҳеч қандай манфаатлари йўқ. Партия билан халқни бир-бирига қарама-қарши қўйишга уриниш, «партия диктатураси» деган мулоҳаза юритиш, масалан, юракни кишининг бошқа бутун организмига қарама-қарши қўйишга уринишдан бошқа бир нарса эмас. **(Қарсаклар).**

Мен Коммунистик партия СССР Конституцияси доирасида иш кўраётганлигини эслатиб ўтган эдим. Аммо буржуа танқидчиларининг

бу билан иши йўқ. Улар совет жамиятида партиянинг ролини заифлаштиришни истайдилар, бунинг боиси шуки, улар умуман мамлакатимизни, социалистик тузумимизни заифлаштиришни, коммунистик идеалларимизни сўндиришни орзу қиладилар. Хайриятки, улар бунга қодир эмаслар. **(Қарсаклар).** Совет кишилари коммунизм қурилишининг тобора мураккаб ва масъулиятли вазифаларини ҳал эта борган сари Коммунистик партиянинг роли ҳам ўса боради. Бу эса социалистик демократияни чеклашга эмас, балки, партиямизнинг программасига тамомила мувофиқ суратда уни тобора чуқур ривожлантиришга олиб боради. **(Қарсаклар).**

Яна бир масалага тўхталиб ўтмоқчиман. Ғарбда бизнинг Конституциямизни танқид қилувчиларнинг баъзилари унга «сўл» томондан ҳужум қилишга уринмоқдалар, лойиҳа авторлари гўё, коммунизм даврида давлатнинг барҳам топиши тўғрисидаги марксча таълимотга етарли даражада изчил амал қилмаётир деган назарий мулоҳазалар илгари сурилади. Италиянинг «Мессаджеро» газетаси «Совет Конституцияси «давлатнинг барҳам топиши» тўғрисидаги коммунистик принципни тамомила чиппакка чиқариб ташлади, жамоат ташкилотлари давлатнинг ролини ўз зиммаларига олишлари керак» деб сафсата сотади. «Нью-Йорк таймс» газетаси «Совет давлати барҳам тополмайди ва барҳам топишни истамайди», — деб нолийди. Лондонда чиқадиган «Таймс» газетаси унинг гапларини қувватлаб, «давлатнинг барҳам топишини кўрсатадиган ҳеч қандай белгилар йўқ», деб ёзади.

Социалистик давлатимизнинг марксча-ленинча таълимотга мувофиқ ривожланиб бориши тўғрисида капитализм идеологларининг қилган бундай ғамхўрлигига қаранг-а! Аммо уларнинг ташвишланишларига ўрин йўқ. Тараққиёт марксизм классиклари башорат қилган ва партиямиз ўзининг асосий ҳужжатларида қайд этган йўналишдан бораётир.

Буржуа лагерида туриб бизни танқид қилувчилар (улар билан бир қаторда очиғини айтсам, халқаро ишчилар ҳаракати сафларидаги баъзи ўртоқлар) асосий нарсани — давлатимиз ва жамиятимиз тараққиётининг диалектикасини кўрмайдилар ёки кўришни истамайдилар. Социалистик давлат ривожланиб, такомиллашиб борган сари миллионларча гражданлар ҳокимият, халқ контроли органларининг ишида, ишлаб чиқариш ва тақсимотни бошқаришда, социал ва маданий сиёсатда, одил судловни амалга оширишда тобора актив қатнашадилар. Хуллас, социалистик демократия ривожланиб борган сари бизнинг давлатимиз ўсиб, аста-секин коммунистик ижтимоий ўз-ўзини бошқаришга айлана боради. Бу жараён, албатта, узоқ давом этади, аммо муттасил содир бўлмоқда. Совет Иттифоқининг янги Конституцияси коммунистик қурилишнинг ана шу муҳим мақсадига эришишга яхши хизмат қилади. Биз бунга аминмиз. **(Давомли қарсаклар).**

III.

Ўртоқлар! Янги Конституцияни ҳақли равишда ривожланган социалистик жамият ҳаётининг қонуни, деб атайдилар. Бундай жамият Совет Иттифоқида вужудга келтирилди. Социалистик ҳамдўстликдаги бошқа бир қанча мамлакатларда ҳам шундай жамият — ривожланган, етук социалистик жамият муваффақиятли суратда барпо этилмоқда. Бу жамиятнинг характерли хусусиятларини, унинг коммунистик формацияни қарор топтиришнинг тарихий жараёнидаги ўрнини яхши билиб олиш жуда муҳимдир.

Совет ҳокимиятининг энг дастлабки йилларидаёқ Ленин келажакка назар солиб, истиқболдаги «тайёр», «тўлиқ», «ривожланган» социализм ҳақида, социалистик қурилишнинг мақсадлари тўғрисида гапирганлиги ва ёзганлигини эслатиб ўтаман.

Эндиликда бу мақсадга эришилди. Совет Иттифоқининг тажрибаси, шунингдек қардош мамлакатларнинг тажрибаси социализм асосларининг вужудга келтирилиши, яъни эксплуататор синфларнинг тугатилиши, халқ хўжалигининг барча секторларида ижтимоий мулкнинг қарор топиши коммунизмга бевосита ўта бошлаш учун ҳали имкон бермаслигини кўрсатди. Ғалаба қилган социализм камол топишнинг муайян босқичларидан ўтиши керак ва ривожланган социалистик жамиятгина коммунистик қурилишга киришиш имкониятини яратиб беради. Шу билан бирга социализмни ривожлантириш, такомиллаштириш — унинг асосларини вужудга келтиришдан кўра мураккаброқ, масъулиятлироқ вазифа эканлигини ҳозир яхши билиб турибмиз.

Бир қанча сермазмун рақамлар мамлакатимизда социализм тараққиётининг ҳозирги босқичи унинг дастлабки босқичидан қандай фарқ қилганлиги тўғрисида тасаввур беради.

1936 йилнинг бошидан охиригача ишлаб чиқарилган ялпи ижтимоий маҳсулот ҳажмини олиш учун ҳозир, 1977 йил шароитларида бир ойдан камроқ вақт талаб этилади. Ўша пайтдан буён ўтган давр ичида моддий ишлаб чиқариш тармоқларида меҳнатни фонд билан таъминлаш 14 баравар, меҳнатни энергия билан таъминлаш саноатда қарийб 8 баравар, қишлоқ хўжалигида эса 15 баравардан зиёд кўпайди.

Техникагина эмас, балки уни эгаллаган кишилар ҳам таниб бўлмаслик даражада ўзгарди. Ҳозирги пайтда ишчиларнинг 73,2 проценти олий ва ўрта (тўлиқ ва тўлиқсиз) маълумотлидир, қирқ йил илгари эса уларнинг саккиз процентдан ҳам камроғи олий ва ўрта маълумотга эга эди. Шу давр ичида олий ва ўрта махсус маълумотли мутахассислар саноатда 34 баравар, қишлоқ хўжалигида эса 47 баравар ортди.

Совет кишиларининг турмуш даражаси ҳам тамомила ўзгарди. Иккитагина мисол келтириб ўтаман. 1936 йилда бизда жами саҳни 14,9 миллион квадрат метрли уй-жой фойдаланиш учун топширилган эди, 1977 йилда эса 110 миллион квадрат метрдан зиёд ҳажмдаги уй-жой фойдаланишга топширилади. 1936 йилда аҳоли жон бошига жамоат истеъмол фондларидан тўлов ва имтиёзлар 21 сўмни ташкил этган бўлса, бу йил 382 сўмга етди.

Икки ўртадаги тафовут жуда катта эканлигини кўриб турибмиз. Ҳамма нарсани ҳам рақамлар билан ифодалаб бўлмайди-ку, ахир. Бизда шундай кўламдаги моддий ва маданий юксалиш шаҳар ва қишлоқда, жисмоний меҳнат ва ақлий меҳнат соҳасида иш ва турмуш шароитларини бир-бири билан анча яқинлаштирди. Социализм даврида совет кишиларининг янги авлодлари тарбияланди ва камол топди, уларнинг социалистик онги шаклланди.

Эндиликда СССРда ривожланган социализм — етук янги жамиятнинг шундай босқичи қурилди деб айтиш ҳуқуқини берган жараёнлар шулардан иборатки, бу босқичда жами ижтимоий муносабатларни социализмгагина хос бўлган коллективчилик асосларида қайта қуриш тугалланади. Бу эса социализм қонунларини амалга ошириш учун, ижтимоий ҳаётнинг ҳамма соҳаларида унинг афзалликларини рўёбга чиқариш учун кенг имконият очиб беради. Социал системанинг узвий яхлитлиги ва динамизми, унинг сиёсий барқарорлиги, бузилмас ички бирлиги шундан келиб чиқади. **(Қарсаклар).** Барча синфлар ва социал гуруҳларнинг, барча миллат ва элатларнинг яқинлашуви ўсиб бораётганлиги ва бизда кишиларнинг тарихий янги социал ва интернационал бирлиги — совет халқи вужудга келганлиги шундан келиб чиқади. **(Қарсаклар).** Янги, социалистик маданиятнинг вужудга келганлиги, янги, социалистик турмуш тарзининг қарор топганлиги шундан келиб чиқади. **(Қарсаклар).**

Қудратли, илғор индустрияга, юксак даражада механизациялаштирилган йирик қишлоқ хўжалигига таянувчи социалистик жамиятгина ривожланган жамият деб аташ мумкин, албатта. Бу эса гражданларнинг хилма-хил эҳтиёжларини тобора тўлароқ қондиришни амалда ижтимоий тараққиётнинг асосий ва бевосита мақсади қилиб қўйиш имконини беради. Мамлакатимиз шароитида етук социализм учун зарур бўлган бундай моддий-техника базасини вужудга келтириш вазифасини янги тузум асослари вужудга келтирилганидан кейин ҳал этишга тўғри келди. Социализм йўлига ўтиб олган ва суст ёки ўртача ривожланган экономикага эга бўлган бошқа мамлакатларга ҳам шундай қилишга тўғри келса керак.

Социалистик революция ғалаба қилган пайтга келиб юксак даражада ривожланган ишлаб чиқариш кучларига эга бўлган мамлакатларда аҳвол бошқача бўлади. Аммо бу мамлакатларда ҳам етук социализм қурилишининг бутун ижтимоий ҳаётини социалистик асосларда ташкил этиш каби қийин фанни эгаллаш, шу жумладан, халқ хўжалигини планлаштириш ва унга раҳбарлик қилиш фанини эгаллаш, шунингдек гражданларни социалистик онглилик руҳида тарбиялаш каби мураккаб вазифаларни ҳал этишга тўғри келади.

Хуллас, социализм қураётган мамлакатларнинг ўзига хос хусусиятлари қандай бўлишидан қатъий назар, унинг ўз негизида такомиллашиб бориш босқичи, етук, ривожланган социалистик жамият босқичи социал ўзгартишларнинг зарур бўғини, капитализмдан коммунизм сари тараққиётнинг нисбатан узоқ давом этадиган палласи сифатида майдонга чиқади. Шу билан бирга ривожланган социализмнинг барча имкониятларини англаш ва улардан фойдаланиш айни вақтда коммунизм қурилишига ўтишни ҳам билдиради. Истиқбол ҳозирги кун билан боғланган. Истиқбол ҳозирги кунда яратиб берилади. Ҳозирги куннинг — социалистик куннинг вазифаларини ҳал эта бориб биз қадам-бақадам эртанги кунга — коммунистик кунга қараб борамиз. **(Қарсаклар).**

Бизнинг тажрибамиз шуни кўрсатиб турибдики, пролетариат диктатураси давлатининг ўсиб, аста-секин умумхалқ давлатига айланиши — социалистик ижтимоий муносабатлар тўла тантана қилганлигининг оқибатларидан биридир. Совет Иттифоқи ҳозирги кунда Октябрь вужудга келтирган давлат тараққиётининг қонуниятли босқичи, етук социализмга хос бўлган босқичдир. Бинобарин, давлат органларининг вазифалари ҳам, уларнинг структураси, функцияси, фаолият тартиби ҳам жамият ривожининг эришилган босқичига мос бўлиши керак.

СССРнинг янги Конституцияси худди шундай мутаносибликни таъминлайди. Биз бу Конституцияни қабул қилиш билан мамлакатни партиямиз ва халқимизнинг улуғ мақсадларига эришишга яқинлаштирадиган яна бир муҳим ишни бажардик, деб тўла ҳуқуқ билан айта оламиз. **(Гулдурос, давомли қарсаклар).**

Ўртоқлар! Роса 20 йил муқаддам худди шу куни, 4 октябрда инсоният космосга биринчи марта қадам қўйган эди. Совет кишиларининг ақл-идроки ва қўли билан яратилган Ернинг сунъий йўлдоши шу тўғрида дарак берди. **(Қарсаклар).** Владимир Ильич Ленин Совет ҳокимияти тонгида «фан, пролетариат ва техника намояндаларининг иттифоқи»ни орзу қилган эди. Бу иттифоқ нималарга қодир эканлигини бутун жаҳон кўриб билди. Бу иттифоқ мамлакатимизда социалистик қурилиш практикасида ўз ифодасини топди, ривожланган социализм улуғ зафарларининг энг муҳим манбаи бўлиб қолди.

Конституция лойиҳасининг муҳокама қилиниши Коммунистик партия теварагига жипслашган барча синфлар ва социал гуруҳларнинг, барча миллат ва элатларнинг, совет жамияти барча авлодларининг бирлиги нақадар мустаҳкам ва ҳаётбахш бирлик эканлигини яна бир марта кўрсатди. **(Давомли қарсаклар).**

Шаҳар ва қишлоқларнинг миллионларча меҳнаткашлари янги Асосий Қонунни сўз билан ҳам, иш билан ҳам қўллаб-қувватладилар. Улар лойиҳанинг ҳар бир сатрини ўзларининг амалий иши билан, ўз меҳнат коллективларининг ишлари билан таққослаб кўрдилар. Улар ўз зиммаларига оширилган социалистик мажбуриятлар олдилар, планларга тузатишлар киритдилар, ишлаб чиқариш самарадорлиги ва иш сифатини ошириш учун янги резервларни қидириб топдилар, ўзларининг янги Конституциясини меҳнатда катта зафарлар билан кутиб олдилар. Хуллас, бизнинг халқимиз ўз социалистик Ватанининг тўла ҳуқуқли хўжайини эканлигини яна бир марта намойиш қилди. Коммунизм қураётган қаҳрамон совет халқига шон-шарафлар!

Депутат ўртоқлар, Олий Совет СССР Конституцияси лойиҳасини муҳокама этиб, уни қабул қилади ва шу тариқа совет халқини коммунизм қурилишининг янада қудратли қуроли билан қуроллантиради, деб ишонч билдиришга ижозат бергайсиз! **(Гулдурос, давомли қарсаклар. Ҳамма ўрнидан туради).**

ПАРТИЯ БИЗНИ КОММУНИЗМ САРИ БОШЛАБ БОРМОҚДА

(Боши биринчи бетда).

Депутатлар ўртоқ Л. И. Брежневнинг совет халқи бахт-саодати тўғрисидаги, социалистик демократияни такомиллаштириш ва мустаҳкамлаш ҳақидаги буюк ғамхўрлик руҳи билан суғорилган докладини юксак баҳолаб, СССРнинг янги Асосий Қонуни лойиҳасини ишлаб чиқишга Леонид Ильич Брежнев шахсан катта ҳисса қўшганлигини таъкидлаб ўтмоқдалар. Улар совет ишчилар синфи, колхозчи деҳқонлари, халқ зиёлилари социалистик ватан қудратини фидокорона меҳнатлари билан мустаҳкамлашга, КПСС XXV съезди тарихий қарорларини муваффақиятли равишда амалга оширишга, Улуғ Октябрнинг 60 йиллигини Коммунистик бунёдкорликнинг барча соҳаларида янги муваффақиятлар билан кутиб олишга аҳд-паймон қилганликларини билдирмоқдалар.

Иттифоқ Советининг мажлиси Катта Кремль саройида ўтди.

Л. И. Брежнев, Ю. В. Андропов, В. В. Гришин, А. А. Громико, А. П. Кириленко, Ф. Д. Кулаков, Д. А. Кунаев, К. Т. Мазуров, Г. В. Романов, М. А. Суслов, В. В. Шчербицкий, Г. А. Алиев, П. Н. Демичев, М. С. Соломенцев, К. У. Черненко, И. В. Капитонов, В. И. Долгих, Я. П. Рябов ўртоқларни депутатлар давомли қарсаклар билан кутиб олдилар. Иттифоқ Советининг Раиси депутат **А. П. Шитиков** мажлисда раислик қилди.

Мажлис аҳли сессиялар ўртасидаги даврда вафот этган депутатлар хотирасини ҳурмат билан эсга олди.

Иттифоқ Советн мандат комиссиясининг раиси депутат **Х. Ш. Бектургановнинг** ўрни бўшаб қолган депутатлар ўрнига сайланган депутатларнинг ваколатларини мандат комиссияси текшириб чиққанлиги тўғрисидаги докладини тинглади. Иттифоқ Совети янги сайланган депутатларнинг ваколатларини тўғри деб топишга қарор қилди.

Депутатлар Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг Конституцияси (Асосий Қонуни) лойиҳаси тўғрисидаги масалани муҳокама қилишга киришдилар.

Миллатлар Советининг мажлиси СССР Олий Советн палаталарининг мажлислар залида бўлди.

Депутатлар **А. Н. Косигин, А. Я. Пельше, Д. Ф. Устинов, В. В. Кузнецов, П. М. Машеров, Б. Н. Пономарев, Ш. Р. Рашидов, М. В. Зимянин, К. В. Русаков** ўртоқларни давомли қарсаклар билан кутиб олдилар.

Мажлис Миллатлар Советининг Раиси депутат **В. П. Рубен** раислигида ўтди.

Мажлис аҳли сессиялар ўртасидаги даврда вафот этган депутатлар хотирасини ҳурмат билан эсга олдилар.

Миллатлар Совети мандат комиссиясининг раиси депутат **Э. А. Шеварднадзенинг** ўрни бўшаб қолган депутатлар ўрнига сайланган депутатларнинг ваколатларини мандат комиссияси текшириб чиққанлиги тўғрисидаги докладини тинглади. Миллатлар Совети янги сайланган депутатларнинг ваколатларини тўғри деб топишга қарор қилди.

Сўнгра депутатлар Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг Конституцияси (Асосий Қонуни) лойиҳаси тўғрисидаги масалани муҳокама қилишга киришдилар.

МОСКВАНИ ЖАҲОН АҲЛИ КЎРДИ ВА ТИНГЛАДИ

4 октябрь куни юз миллионлаб кишилар Советлар мамлакати ҳаётидаги жуда катта воқеа — тўққизинчи чақириқ СССР Олий Совети навбатдан ташқари еттинчи сессияси очилишининг гувоҳи бўлдилар. Шу куни Марказий телевидение Катта Кремль саройидаги мажлисни бевосита олиб кўрсатди. Узоқ давом этган гулдурос қарсаклар билан кутиб олинган КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари, СССР Олий Совети Президиумининг Раиси, Конституция комиссиясининг Раиси ўртоқ Л. И. Брежнев «Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг Конституцияси (Асосий Қонуни) лойиҳаси ва унинг умумхалқ муҳокамаси якунлари тўғрисида» доклад қилди.

«Орбита» телевизион космик алоқа ва «Восток» программаси системалари орқали Узоқ Шарқ, Сибирь, Ўрта Осиё ва Узоқ Шимол аҳолиси ҳам сессия мажлисини кўрди.

Ватанимиз пойтахти Москвадан берилган кўрсатув ва эшиттиришни олий ўқув юртларининг ва техникумларнинг студентлари, ҳунар-техника билим юртларининг ўқувчилари, мактаб ўқувчилари кўрдилар ва тингладилар. Совет Қуролли Кучларининг ҳамма қисмларида ҳам ўртоқ Л. И. Брежнев доклади коллектив бўлиб тингланди.

Бир қанча социалистик мамлакатларнинг халқлари сессиянинг дастлабки мажлисларини «Интервидение» системаси орқали кўрдилар.

Совет Иттифоқининг ҳамма радиостанциялари сессиядан эшиттириш берди.

(ТАСС).

СССР Олий Советининг навбатдан ташқари сессиясига келган депутатлардан: (чапдан ўнгга) СССР 50 йиллиги номли Волга шиналар заводининг ишчиси А. Бондарев, «Красний Октябрь» (Волгоград) металлургия заводининг пўлат эритувчиси А. Поздняков, Петрозавод шаҳар шифохонасининг врачи Х. Перелляйнен, «Главтбилстрой» тресги (Грузия ССР)нинг бригадири В. Галдава, Қозоғистон ССР «Новороссийский» совхозининг чорвадори Ж. Куанишева, Ўзбекистон ССР Гагарин районидаги «Комсомолобод» совхозининг бригадири О. Худойназаров ўртоқлар.

ТАСС—ЎзТАГ телефотоси.

КОММУНИСТЛАР, КОМСОМОЛЛАР, БАРЧА МЕҲНАТКАШЛАР ЎРТОҚ Л. И. БРЕЖНЕВ ДОКЛАДИНИ ЎРГАНМОҚДАЛАР

КПСС Марказий Комитетининг 1977 йил октябрь Пленуми, СССР Олий Советининг навбатдан ташқари еттинчи сессияси ички ва халқаро ҳаётда ғоят катта сиёсий аҳамиятга молик воқеадир. Ўрток Л. И. Брежневнинг «Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг Конституцияси [Асосий Қонуни] лойиҳаси ва унинг умумхалқ муҳокамаси якунлари тўғрисида»ги докладини бутун мамлакат телевидение ва радио орқали тинглади, бу доклад партия ва халқнинг, жаҳон жамоатчилигининг диққат марказида турибди.

Ўрток Л. И. Брежневнинг доклади партия ўқуви, комсомол сиёсий маорифи, иқтисодий таълим системасида, оммавий пропаганданинг барча формаларида ўрганилади.

МАШҒУЛОТЛАРНИНГ НАМУНАВИЙ ПЛАНИ:

СССР КОНСТИТУЦИЯСИ ЛОЙИҲАСИ УМУМХАЛҚ МУҲОКАМАСИНИНГ АСОСИЙ СИЁСИЙ ЯКУНЛАРИ

1. Совет кишиларининг ғалабалари, орзу-умидларини ифодалайдиган, уларнинг ҳуқуқларини гарантиялайдиган, вазифаларини белгилайдиган, бундан буёнги коммунистик қурилиш истиқболини очиб берадиган Асосий Қонун лойиҳаси якдиллик билан маъқуллангани.

Совет халқи Коммунистик партиянинг ленинча йўлини, партия Марказий Комитетининг, Марказий Комитет Сиёсий бюросининг КПСС XXV съезди қарорларини амалга ошириш соҳасидаги тинимсиз ва самарали фаолиятини астойдил қўллаб-қувватлаганлиги.

2. Совет халқи — ўз давлати Асосий Қонунининг ижодкори. Халқ активлигининг мислисиз кенг қулоч ёзганлиги, Конституция лойиҳаси эркин, амалий ва конструктив руҳда муҳокама қилинганлиги.

Янги Конституцияни яратишда ,унинг умумхалқ муҳокамасини кенг авж олдиришда партия Марказий Комитетининг, Марказий Комитет Сиёсий бюросининг, КПСС Марказий Комитети Бош секретари, СССР Олий Совети Президиумининг Раиси, Конституция комиссиясининг Раиси ўртоқ Л. И. Брежневнинг жуда катта роли.

3. Конституция лойиҳасига киритилган энг муҳим қўшимчалар, аниқликлар ва тузатишлар. Совет жамиятининг сиёсий, иқтисодий ва социал негизлари. Социалистик жамият — меҳнаткашларнинг жамияти ва меҳнаткашларга хизмат қиладиган жамият эканлиги. Ижтимоий фойдали меҳнатдан ҳар қандай бўйин товлаш социалистик жамият принципларига зид эканлиги. Меҳнат коллективи — сиёсий ва хўжалик организмининг бошланғич ячейкасидир. Меҳнаткашларнинг совет демократиясини янада ривожлантириш, меҳнат интизомини мустаҳкамлаш, жамиятга зид бўлган кўринишларга, бюрократизмга қарши курашни кучайтириш, гражданлик масъулиятини ошириш тўғрисидаги таклифлари.

Конституция лойиҳасининг муҳокама қилиниши — социалистик демократиянинг, совет кишилари ижтимоий онги, уларнинг сиёсий етуклиги юксак даражага кўтарилганлигининг яққол кўринишидир. Совет кишиларини тўлқинлантираётган ҳаётимизнинг энг муҳим масалалари тўғрисидаги ошкора, чинакам умумхалқ гурунги.

Киритилган таклифларни амалга ошириш, муҳокама давомида очиб ташланган камчиликларни тузатиш— барча меҳнаткашларнинг иши, давлат, хўжалик ва маданий қурилишнинг конкрет участкаларидаги, жамоат ташкилотлари фаолиятидаги ишни янада яхшилашнинг энг муҳим шартидир.

СССР ЯНГИ КОНСТИТУЦИЯСИ ИШЛАБ ЧИҚИЛИШИ, МУҲОКАМА ҚИЛИНИШИ ВА ҚАБУЛ ЭТИЛИШИНИНГ ХАЛҚАРО АҲАМИЯТИ.

1. Жаҳон жамоатчилиги СССР Конституцияси лойиҳасини актив муҳокама қилганлиги —ҳозирги дунёда социализмнинг жуда катта роли далилидир. Совет Конституцияси жаҳон аҳлига социализм ҳақидаги ва инсониятнинг эртанги куни тўғрисидаги ҳақиқатни тушунтиради. Ўртоқ Л. И. Брежневнинг СССР Олий Советининг навбатдан ташқари еттинчи сессиясидаги доклади тўғрисида чет элларда билдирилган фикрлар.

2. Совет Конституцияси ва жаҳон майдонидаги мафкуравий кураш проблемалари. Империалистик пропаганданинг совет гражданларининг ҳуқуқлари, эркинликлари ва бурчлари тўғрисидаги қоидаларга қутуриб ҳужум қилаётганлиги, янги Конституцияни қоралаб кўрсатишга, унинг мазмунини сохталаштиришга, социализмнинг одамлар ақл-идрокига таъсири ўсишига халақит беришга уринаётганлиги.

Социализмнинг капитализмдан, социалистик демократиянинг буржуа демократиясидан ҳал қилувчи устунликлари. СССР граждани — ўз мамлакатининг хўжайинидир. Совет кишиси ҳуқуқлари ва бурчларининг бирлиги.

СССРНИНГ ЯНГИ КОНСТИТУЦИЯСИ —КОММУНИЗМ ҚУРИЛИШИНИНГ ҚУДРАТЛИ ҚУРОЛИ

1. Реал социализм — Маркс, Энгельс, Ленин буюк ғояларининг мужассамидир. 1936 йилдан кейин совет жамияти ҳаётида рўй берган туб социал-иқтисодий ўзгаришлар.

Ривожланган социализм — коммунизм йўлидаги қонуниятли босқич; унинг асосий белгилари ва хусусиятлари. Совет давлатининг коммунистик ижтимоий ўз-ўзини бошқаришга ўсиб ўтиши.

2. Ривожланган социализмнинг сиёсий системасида партиянинг ўрни. КПСС — давримизнинг ақл-идроки, шон-шарафи ва виждони, коммунизм учун, бутун дунёда тинчлик учун совет халқи олиб бораётган курашнинг илҳомчиси ва ташкилотчиси.

Совет халқининг Ленин партияси теварагидаги метиндек жипслиги, совет жамиятидаги барча синф ва социал группаларнинг, ҳамма миллат ва элатларнинг, жамики авлодларнинг бузилмас бирлиги.

3. СССР Конституцияси—жуда муҳим сиёсий ҳужжат, марксизм-ленинизмни, илмий коммунизм назариясини ижодий ривожлантиришга, социализм мамлакатларининг коллектив тажрибасига, халқаро ишчилар синфининг, бутун дунё меҳнаткашларининг курашига қўшилган катта ҳиссадир.

Ҳаётимизнинг Асосий Қонуни, СССР Конституцияси — совет кишиларининг меҳнат ғайратини ва ижтимоий-сиёсий активлигини янада юксалтиришнинг қудратли омилидир. Ҳар бир совет кишиси ўз Совет Конституциясини яхши билиши, уни чуқур тушуниши ва бекаму кўст бажариши лозим. Совет кишиларининг коммунистик ғоявийлиги, актив ҳаётий позицияси, уларнинг фидокорона меҳнати, яхши ўқиши, намунали ҳарбий хизмат қилиши — коммунизм қурилишидаги, тинчлик учун, демократия ва социал тараққиёт учун курашдаги янги ғалабаларнинг гаровидир.

Ватаннинг қудрати ва равнақи—совет кишилари ҳуқуқларининг асосий гаровидир. Улуғ Октябрь 60 йиллигини муносиб кутиб олиш йўлидаги, КПСС XXV съезди қарорларини, ўнинчи беш йиллик топшириқларини муваффақиятли бажариш йўлидаги умумхалқ кураши.

ҚЎЛЛАБ-ҚУВВАТЛАЙМИЗ, МАЪҚУЛЛАЙМИЗ

Ўзбекистоннинг миллион-миллион меҳнаткашлари телевидение ва радио ёрдами билан СССР Олий Советининг мажлислар залида ғойибона ҳозир бўлдилар, КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари, СССР Олий Совети Президиумининг Раиси, Конституция комиссиясининг Раиси ўртоқ Л. И. Брежневнинг «СССР Конституциясининг лойиҳаси ва унинг умумхалқ муҳокамаси якунлари тўғрисида»ги докладини тингладилар. Корхоналарда, қурилишларда, колхоз ва совхозларда, муассасалар ва ўқув юртларида дарҳол митинглар бўлиб ўтди.

Октябрь революцияси номли Тошкент тепловоз-вагон ремонти заводи ишчилари, инженер-техник ходимлари, хизматчиларидан юзлаб киши шу куни завод магистралларининг серқатнов чорраҳасида тўпландилар. «Жонажон партияга шон-шарафлар!», «Зарбдор меҳнатимиз — Улуғ Октябрнинг юбилейига!», «СССР Конституциясининг лойиҳасини маъқуллаймиз ва қўллаб-қувватлаймиз!» деган сўзлар ёзилган қирмизи транспарантлар цехларда ремонтдан эндигина чиқарилган тепловозларни безатган эди. Шу ерда бўлиб ўтган митинг минбарида кекса меҳнат ветеранлари, ишлаб чиқариш илғорлари ва новаторлари, октябрь олди вахтасининг пешқадамлари бор эди.

— Леонид Ильич Брежнев сессияда қилган ўз докладида совет халқи ўз давлати Асосий Қонунининг чинакам ижодчиси бўлиб қолганлигини таъкидлаб ўтди, — деди ўз нутқида тепловоз цехининг мастери Т. Кедралиев. — Бинобарин, ўз тақдирининг ижодкори бўлишдан иборат ана шу буюк ҳуқуқни бизга янги Конституция беради. Ҳозир халқ вакиллари Москвада ана шу Конституцияни муҳокама қилмоқдалар. Барча ғалабаларимизнинг ташкилотчиси ва илҳомчиси бўлган Коммунистик партиянинг раҳбарлик ва раҳнамолик роли янги Конституцияда қонун йўли билан мустаҳкамланганлигидан беҳад хурсандмиз.

Корхона партия комитетининг секретари И. А. Бобров, ишчи А. Г. Шабанова, токарь В. Железнов ўз нутқларида завод коллективи Советлар мамлакатининг янги Асосий Қонунини қизғин маъқуллаётганлиги, КПССнинг ички ва ташқи сиёсатини қўллаб-қувватлаётганлиги тўғрисида гапирдилар. Сўзга чиққан нотиқлар завод меҳнатчилари СССР Олий Советининг навбатдан ташқари сессияси ишлаб турган кунларни энг юқори меҳнат унумдорлигига эришиш билан нишонлашга интилаётганликларини айтдилар.

В. П. Чкалов номли Тошкент авиация ишлаб чиқариш бирлашмасининг темирчи-штамповкачиси К. Ю. Ризамуҳамедов коллектив митингида сўзга чиқиб бундай деди:

— Мамлакат Олий Советининг бугун ўз ишини бошлаган сессиясида кўриб чиқилаётган янги Конституциянинг аҳамияти ғоят каттадир. Бу Конституция чинакам эркин инсон мисли кўрилмаган юксакликларга эришиши мумкин эканлигини бутун дунёга намойиш қилмоқда.

Жиззах областидаги В. И. Ленин номли совхозда бўлиб ўтган митингда Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, бригада бошлиғи Т. Дадажонов бундай деди:

— Асосий Қонун лойиҳаси Коммунистик партиянинг совет кишиси тўғрисидаги, унинг фаровонлигини тинмай ошириш ҳақидаги зўр ғамхўрлик билан суғорилгандир. Зарбдор меҳнатимиз, жонажон Коммунистик партия теварагига янада маҳкамроқ жипслашишимиз ана шу ғамхўрликка жавобимиз бўлади.

В. И. Ленин номидаги Тошкент олий умумқўшин командирлари билим юртида, Қизил Байроқ орденли Туркистон ҳарбий округининг қисмларида ва бўлинмаларида ҳам митинглар бўлиб ўтди. (ЎзТАГ).

ЧЎЛҚУВАРЛАР ЗАФАРИ

АНДИЖОН ОБЛАСТИНИНГ ҚЎРИҚДАГИ КОМСОМОЛОБОД РАЙОНИ ПАХТАКОРЛАРИ ПАХТА ТАЙЁРЛАШ ПЛАНИНИ БАЖАРДИЛАР.

КПСС XXV съезди ва Ўзбекистон Компартияси XIX съезди қарорларини изчиллик билан амалга ошираётган ва Улуғ Октябрнинг 60 йиллигини муносиб кутиб олаётган Андижон областининг қўриқдаги Комсомолобод райони заршунослари пахта тайёрлаш халқ хўжалик планини муддатидан илгари, 4 октябрда бажардилар. Давлат тайёрлов пунктларига 27,5 минг тонна чўл дурдонаси етказиб берилди. Ҳосилнинг 84 проценти «зангори кема»ларда териб олинди. Машина терими плани 138 процент бажарилди.

КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари ўртоқ Л. И. Брежневнинг машҳур механизатор Т. Охуновага йўллаган мактубидан руҳланиб меҳнат қилаётган «СССР 50 йиллиги», В. И. Ленин туғилган куннинг юз йиллиги, Мирзаахмедов номли ва «Дўстлик» совхозлари пахтакорлари юбилей йили ҳосилини йиғиштириб олишда энг юксак кўрсаткичларга эришдилар.

Район меҳнаткашлари социалистик мажбуриятларини шараф билан бажариб, давлатга 30 минг тонна «оқ олтин» етказиб бериш йўлида фидокорона меҳнат қилмоқдалар.

«ОҚ ОЛТИН» ХИРМОНИГА

Республика областларида пахта тайёрлашнинг бориши тўғрисида шу йил 4 октябрга бўлган

МАЪЛУМОТ

(Планга нисбатан процент ҳисобида)

Биринчи устун — областлар; иккинчи устун — бир кунда тайёрланган пахта; учинчи устун — мавсум бошидан буён, тўртинчи устун — бир кунда машинада терилган пахта; бешинчи устун — мавсум бошидан буён.

Тошкент	1,53	88,91	1,59	92,78
Бухоро	1,89	84,85	2,61	77,35
Фарғона	1,15	75,05	1,63	68,08
Қашқадарё	1,83	75,00	2,07	64,61
Самарқанд	2,83	74,59	3,34	71,75
ҚҚАССР	3,26	74,27	3,71	65.01
Наманган	2,15	72,18	2,51	65.93
Андижон	1,62	69,81	2,75	64,10
Хоразм	2,80	69,27	2,89	57,67
Жиззах	1,63	69,06	1,42	84,36
Сирдарё	1,65	68,74	1,68	78,73
Сурхондарё	2,17	62,28	2,64	70,42
Республика бўйича	2,01	73,88	2,40	72,14
Шу жумладан ингичка толали пахта				
Бухоро	2,69	54,23	—	—
Наманган	1,28	49,03	—	—
Сурхондарё	2,35	46,67	—	—
Қашқадарё	2,05	45,34	—	—
Республика бўйича	2,26	46,99	—	—

ОЛАМДА НИМА ГАП

ЖУДА КАТТА АҲАМИЯТГА МОЛИК ВОҚЕА

Жаҳон матбуоти, чет эллардаги таниқли жамоат арбоблари КПСС Марказий Комитети Пленумининг КПСС Марказий Комитети Бош секретари, СССР Олий Совети Президиумининг Раиси, Конституция комиссиясининг Раиси Л. И. Брежневнинг «Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг Конституцияси (Асосий Қонуни) лойиҳаси ва унинг умумхалқ муҳокамаси якунлари тўғрисида»ги докладидан юзасидан қабул қилган қарорини зўр иштиёқ билан кутиб олдилар.

ПРАГА

Совет Иттифоқининг халқлари, деб таъкидлайди **«Руде право»** газетаси, янги Конституция лойиҳасини якдиллик билан маъқулладилар. Умумхалқ муҳокамаси ҳозир якунлаштирилди. Бу муҳокама давомида ҳар бир совет кишиси давлат ҳаётини белгилаб берувчи Асосий Қонун тўғрисида ўз фикрини бемалол изҳор қилиш имкониятига эга бўлди. Сайловчиларнинг, меҳнат коллективларининг йиғилишларида, матбуотда эълон қилинган юз минглаб хатларда баён этилган мулоҳаза ва таклифларда совет кишиларининг ривожланган социализм давлати, коммунизм қураётган давлатнинг ўз ижодий ва маънавий кучларини тинмай кўпайтираётганлигига ва ўз олдига янада юксак мақсадларни қўя олишига ишонч акс эттирилди.

«Руде право» газетаси яна қуйидагиларни ёзади: 4 октябрда Олий Советнинг навбатдан ташқари сессияси очилади. Депутатлар бу сессияда том маъноси билан совет халқининг буюк коллектив тажрибасига, совет жамияти ҳаётининг ҳамма соҳаларини қамраб олган тажрибага асосланиб иш кўрадилар. Бу сессия Совет Иттифоқининг ички сиёсий ҳаётидагина ғоят муҳим жуда катта аҳамиятга молик воқеа бўлиш билан чекланиб қолмаслигига шак-шубҳа йўқ. Бутун жаҳон жамоатчилигининг диққат эътибори сессияга қаратилган.

БОНН

Германия Компартияси Президиумининг аъзоси К. **Эрлебах** бундай деди: КПСС Марказий Комитети асосан маъқуллаган СССР Конституцияси лойиҳаси Улуғ Октябрь социалистик революциясидан кейинги 60 йил ичида Совет Иттифоқи халқлари босиб ўтган оғир, лекин зафарли йўлни акс эттиради. Социалистик демократияни янада кенгайтириш ва чуқурлаштириш — лойиҳанинг асосий мазмунидир. Конституция лойиҳаси Совет давлатининг бутун дунёда тинчликни таъминлаш йўлидаги курашига қонуний тус берганлиги ҳам жуда катта аҳамиятга эга. Совет Иттифоқи ташқи ва ички сиёсатининг бирлиги шу нарсада ўз ифодасини топади.

ПАРИЖ

Франциянинг таниқли жамоат арбоби, «Франция — СССР» жамиятининг ижрочи президенти **Ги Дессон** қуйидагиларни айтди: мен урушдан кейинги йилларда бир неча бор Совет Иттифоқида бўлдим ва совет халқининг буюк зафарларини ҳамда Совет давлатининг сиёсий, иқтисодий ва социал ҳаётида рўй берган катта ўзгаришларни ўз кўзим билан кўрдим. СССРнинг янги Конституцияси ана шу ўзгаришларни қонуний тарзда мустаҳкамлаб бериши тамомила табиий бир ҳолдир. СССР янги Конституцияси лойиҳаси барча совет халқи, бутун тараққийпарвар инсоният Улуғ Октябрь социалистик революциясининг 60 йиллигини нишонлаётган бир пайтда кўриб чиқилаётганлиги диққат-эътиборга сазовордир. Улуғ Октябрь жаҳон халқларига социал ва иқтисодий тараққиётнинг кенг истиқболларини очиб берди.

ХЕЛЬСИНКИ

Финляндияда чиқадиган **«Сойхдункантая»** газетаси қуйидагиларни таъкидлаб ўтади: СССР Конституциясининг ҳамма қоидалари моддий жиҳатдан таъминланади ва жамият бу қоидаларнинг бажарилишини гарантиялайди. Юксак даражада ривожланган экономика ўз-ўзидан ҳаммани иш билан таъминлайвермайди. Капиталистик мамлакатларнинг практикаси буни исбот этади. Социалистик жамиятгина гражданларнинг реал ҳуқуқларини таъминлай олади. Янги совет Конституцияси ана шу ҳуқуқларни ва уларни гарантиялашни таъминлайди. Конституция деб яна ёзади «Сойхдункантая» газетаси, Европада хавфсизлик ва ҳамкорликка бағишланган кенгаш Якунловчи актининг асосий принципларини акс эттирганлиги — унинг энг муҳим хусусиятларидан биридир. Бу фактнинг аҳамияти Советлар мамлакатининг доираси билан чекланиб қолмайди. Бу — Умумевропа кенгашида қатнашган барча мамлакатлар учун намунадир.

(ТАСС).

МИННАТДОРЛИК

Шу шодиёна дамларда ҳаммамизнинг эътиборимиз Москвага, Кремлга, СССР Олий Советининг навбатдан ташқари еттинчи сессияси ишига қаратилган. Чунки халқ вакилларининг шу катта анжуманида буюк тарихий ҳужжат — СССР янги Конституцияси қабул қилинади.

КПСС Марказий Комитети Пленумида ва СССР Олий Совети сессиясида ўртоқ Л. И. Брежневнинг СССР Конституцияси лойиҳаси ва унинг умумхалқ муҳокамаси якунлари тўғрисидаги доклади барча совет кишилари каби менда ҳам унутилмас таассурот қолдирди. Докладда Улуғ Октябрь ғалабаларининг тантанаси, совет демократиясининг халқчиллиги, Конституциямизнинг чинакам инсонпарварлик принциплари ёрқин ифодалаб берилган.

Биз ана шундай бахтли ҳаёт, инсоний эрк ҳуқуқлар учун курашган эдик, десам мен революция ва меҳнат ветеранларининг фикрини изҳор қилган бўламан. Мамлакатимиз Асосий Қонунида халқимиз меҳнати ва курашининг якунлари, орзу-интилишлари акс эттирилганлиги билан чексиз фахрланмоқдамиз. Халқ бахт-саодати тўғрисида оталарча ғамхўрлик қилаётган Коммунистик партиямизга, Совет ҳукуматимизга чин юракдан миннатдорлик билдирамиз.

Юсуф ТОШПЎЛАТОВ, 1919 йилдан КПСС аъзоси, республика миқёсидаги шахсий пенсионер. Хива шаҳри.

ЧИН ҚАЛБДАН

Бепоён Ватанимиз бўйлаб катта шодиёна давом этмоқда. Совет кишилари дилида бир олам қувонч, чеҳрасида табассум барқ уриб турибди. Улар СССР Олий Советининг навбатдан ташқари VII сессияси ишини диққат билан кузатиб турибдилар. Бригадамиз аъзолари ўртоқ Л. И. Брежневнинг сермазмун докладини зўр эътибор билан тинглашди. Унда ижтимоий ҳаётимизнинг ҳамма соҳаларида улкан ўзгаришлар юз берганлиги, жамиятимизнинг социал қиёфаси тобора ўзгариб бораётганлиги алоҳида қайд қилиб ўтилди.

Буюк бахтнома — янги Конституция сатрларидан руҳланган коллективимиз тўрт йиллик топшириқларини куни кеча ошириб адо этди. Беш йилликнинг ўтган даври ичида Сурхон—Шеробод даштлари забткорларига кўплаб замонавий уй-жойлар, маданий-маиший объектлар ва ишлаб чиқариш бинолари қуриб бердик. Пландан ташқари 2 минг квадрат метр уй-жой фойдаланишга топширилди. Меҳнат календаримизда 1980 йил қадам олди. Буларнинг ҳаммаси совет кишиларининг барча орзу-ўйлари ифода қилинган СССР янги Конституциясига, Улуғ Октябрнинг шонли 60 йиллик юбилейига бизнинг муносиб совғамиздир. Бригадамиз коллективи буюк бахтнома — СССР янги Конституциясини чин қалбдан маъқуллайди.

Парда ҚОБИЛОВ, Сурхондарёдаги 26-қурилиш трестига қарашли 52-механизациялашган кўчма колонна бригада бошлиғи, КПСС XXV съезди делегати.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИДА

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми республика совет органларида кўп йиллар самарали ишлаганлиги учун ва туғилган кунига олтмиш йил тўлиши муносабати билан Ўзбекистон ССР Госплани халқ хўжалиги планлари жамлов бўлимининг бошлиғи Нўъмон Нишонович **Нишоновни** Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фахрий ёрлиғи билан мукофотлади.

МЕДИКЛАР АНЖУМАНИ

Тошкентда 4 октябрь куни анестезиологлар ва реаниматологларнинг Бутуниттифоқ иккинчи съезди очилди. Барча иттифоқдош республикалардан келган мутахассислар, Москва, Ленинграднинг, мамлакатимиздаги бошқа йирик медицина марказларининг олимлари, чет давлатлардан келган меҳмонлар анестезиология ва реаниматология хизматини янада ривожлантириш ва такомиллаштириш проблемаларига катта эътибор бермоқдалар.

Съезд бир неча кун давом этади. (ЎзТАГ).

ҲИНД ОКЕАНИГА ТААЛЛУҚЛИ МАСАЛАЛАР ЮЗАСИДАН СОВЕТ—АМЕРИКА МУЗОКАРАЛАРИ

Вашингтонда 26 сентябрдан 30 сентябргача беш кун давом этган музокаралардан кейин СССР ва АҚШ делегациялари Ҳинд океанига тааллуқли масалалар юзасидан икки томонлама маслаҳатлашувнинг иккинчи даврасини тугалладилар. Музокараларнинг шу йил июль ойида Москвада ўтказилган даврасидагидек СССР делегациясига алоҳида топшириқлар бўйича элчи Л. И. Менделевич, АҚШ делегациясига қуролсизланиш ва қурол-яроғлар устидан назорат агентлигининг директори П. Уорнке бошчилик қилди.

Ишчанлик вазиятида ўтган музокаралар вақтида бу районда қурол-яроғларни чеклаш масаласига ёндашув хусусида яна фикрлашиб олинди. Ҳар икки томон янги масалаларни муҳокамага қўйдилар ва бу проблеманинг конкрет жиҳатлари кўриб чиқилди. Томонлар ўз музокаралари амалий босқичга қадам қўйганлигини таъкидладилар.

Ҳар икки делегация музокараларни тез орада давом эттириш тўғрисида келишиб олди. (ТАСС).

САМАЧАР АГЕНТЛИГИНИНГ АХБОРОТИ

Самачар агентлигининг хабар беришича, марказий тергов бюроси 3 октябрь кечқурун Ҳиндистоннинг собиқ бош министри И. Гандини қамоққа олган.

Агентликнинг хабар беришича, И. Гандига 1975 йил июнь ойида мамлакатда жорий этилган «фавқулодда ҳолат вақтида ҳокимиятни суиистеъмол қилди» деган айб қўйилган.

ИНДИРА ГАНДИ ОЗОДЛИККА ЧИҚАРИЛДИ

ДЕҲЛИ, 4 октябрь. (ТАСС). Деҳли шаҳри олий судининг бош судьяси бугун Индира Гандини қамоқдан чиқаришга қарор қилди. «Уни ҳибсда ушлаб туриш учун тузукроқ асослар йўқ», деди у. И. Гандининг қамоқдан бўшатилиши тўғрисидаги қарорда унинг юриш-туриши тўғрисида ҳеч қандай писанда ёки чеклашлар йўқ.

И. Гандининг минглаб тарафдорлари суд биноси ёнида намойиш ўтказдилар. У қамоқдан чиққанидан кейин Деҳлидаги ўз уйига келгач, бу ерда ўз-ўзидан намойиш бўлиб ўтди.

Айни вақтда Деҳлида И. Ганди ҳукуматининг аъзоси бўлган собиқ тўрт министр қамоққа олинганлиги эълон қилинди. Улар орасида собиқ нефть саноати, савдо, юстиция министрлари бор.

ФУТБОЛ

«ПАХТАКОР» ПЕШҚАДАМ

Биринчи лиганинг уч пешқадами —«Спартак», «Пахтакор», ва «Динамо» [Минск] футболчилари 32-тур ўйинларини ўз майдонларида ўтказишди. Шу боисдан ҳам пешқадамларнинг учрашувларига қизиқиш катта бўлди. Пойтахт спартакчилари «Шинник» командаси билан учрашувда бир очко олишди. Бу ўйинда ҳисоб очилмади. Минск динамочилари ленинградлик клубдошларига кутилмаганда 0:2 ҳисобида ютқазиб қўйишди.

Олий лигага чиқиш учун асосий даъвогарлардан бири — «Пахтакор» ўз майдонида «Кривбасс» командасини қабул қилди. Майдон эгалари бутун ўйин давомида устунликка эришдилар. Бу учрашувда ишқибозлар ёдида қоладиган дақиқалар кўп бўлди. Айниқса, 25 ва 45-минутлар уларнинг хотирасидан узоқ вақт кўтарилмайди. Чунки, пахтакорчилар шу дақиқаларда рақиб дарвозаси томон бурчакдан тўп тепишди. Ярим ҳимоячи М. Ан бурчакдан тўп тепиб дарвозани аниқ нишонга олди. Бундай голлар учрашувларда камдан-кам рўй беради 2:0 ҳисобида ғалаба қозонган тошкентлик футболчилар 44 очко билан турнир пешқадами бўлиб олишди.

Қолган учрашувлар қуйидаги натижалар билан якунланди: «Помир» — «Металлург» —3:1, «Торпедо» — «Нистру» — 4:0, «Колхозчи» — «Спартак» [Ивано-Франковск] — 4:1, «Кузбасс»—СКА [Ростов Дон] — 1:0, «Уралмаш» — «Таврия» — 1:1, «Звезда» —«Терек» — 3:2, «Рубин»—«Спартак» [Орджоникидзе] —0:2.

ГДР МЕҲНАТКАШЛАРИНИНГ БАЙРАМИ

3 октябрь куни Москвада пойтахт меҳнаткашлари вакилларининг тантанали йиғилиши бўлди. Бу йиғилиш Германия Демократик Республикаси ташкил топган куннинг 28 йиллигига бағишланди.

Президиумда КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси А. Я. Пельше, КПСС Марказий Комитетининг секретари К. В. Русаков, СССР Олий Совети Президиуми Раисининг ўринбосари Т. Кулатов, СССР Министрлар Совети Раисининг биринчи ўринбосари Н. А. Тихонов, министрликлар ва идораларнинг раҳбарлари, ҳарбий бошлиқлар, жамоатчилик вакиллари ўтиришибди. Бу ерда Германия Бирлашган Социалистик партияси Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, ГБСП партия контроли Марказий Комиссиясининг раиси Э. Мюккенбергер, Германия — Совет дўстлиги жамияти Марказий правлениесининг аъзоси Г. Громман бошчилигидаги шу жамият делегацияси ва бошқа немис ўртоқлар ҳам бор.

Йиғилишни КПСС Москва шаҳар комитетининг секретари Р. Ф. Дементьева очди.

ГДР билан дўстлик Совет жамияти Марказий правлениеси раисининг биринчи ўринбосари Т. А. Куценко, Москвадаги иккинчи автотрактор электр ускуналари заводининг слесари В. А. Маслов ва Москвадаги химия машинасозлиги институтининг студенти В. В. Фролов ўз нутқларида ГДР меҳнаткашларини байрам билан қизғин табрикладилар ва ГБСП IX съездининг қарорларини бажаришда муваффақият қозонишларини тиладилар.

Йиғилишда ГДРнинг СССРдаги элчиси Г. Отт нутқ сўзлади. Биз, деди у, республикамиз ташкил топган куннинг 28 йиллигини Улуғ Октябрь 60 йиллиги нишонланаётган шонли йилда байрам қилмоқдамиз. Қизил Октябрь — XX асрнинг асосий воқеасидир. Бу воқеа жаҳон тараққиётининг боришини инсоният бахт-саодати йўлида ўзгартириб юборди. Жаҳон империализмининг зарбдор кучи — гитлерчилар фашизми устидан совет халқи ва унинг шонли қуролли кучлари қозонган ғалаба Октябрь революцияси бошлаб берган тарихий тараққиётнинг қонуниятли давоми бўлди.

ГДР ташқи сиёсатининг асосий мақсадлари — Советлар мамлакати билан иттифоқни доим мустаҳкамлашдан, социалистик давлатлар ҳамдўстлиги бирлигини кучайтиришдан ва уларнинг ҳар томонлама ҳамкорлигини муттасил ривожлантиришдан иборат, деб таъкидлади элчи. Э. Хонеккер ва Л. И. Брежнев ўртоқларнинг шу йил июль ойида Қримдаги дўстона учрашуви, деб уқтириб ўтди у, ҳар икки мамлакат ўртасидаги қардошларча ҳамкорликни ривожлантиришнинг янги, энг баланд чўққиси бўлди.

Элчи совет кишиларининг коммунизм қурилишида, ер юзида тинчликни мустаҳкамлашда янгидан-янги муваффақиятларга эришувини тилади.

(ТАСС).

Редактор А. ИСМОИЛОВ.

Р. 02597. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. Б. 1718.